

CEZA MUHAKEMESİNDE ŞÜPHELİ VE SANIĞIN FİZİK KİMLİK TESPİTİ

DETERMINING OF PHYSICAL IDENTITY OF SUSPECT AND ACCUSED IN CRIMINAL PROCEDURE LAW

Ömer ÖMEROĞLU*

Özet: Ceza muhakemesi durağan değil, gelişen bir süreçtir. Bu süreçte gerçeğin kendisi aranmaktadır. Suçlar toplumsal yapıların ayrılmaz parçasıdır, bu nedenle tarih boyunca suç işlenmeyen bir toplum var olmamıştır. Suçluları bulmak önemlidir. Kimi zaman şüpheli veya sanık kimliğini bildirmeyebilir. Bu halde, kimliğin tespiti gerekecektir. Ceza muhakemesi şüpheli veya sanığın fiziki özelliklerini tespit ederek kimliği belirleyecek yöntemler geliştirmiştir. Parmak izi alımı, fotoğraf çekimi vs. bu gibi yöntemlerdir. Bu çalışmada ceza muhakemesinde şüpheli ve sanığın kimlik tespitinin nasıl yapılacağı ve bunun hukuksal boyutları incelenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Şüpheli, sanık, kimlik, fiziksel özellikler, fizik kimliğin tespiti

Abstract: Criminal procedure is not a stabile but a dynamic process. In this process what is sought is the reality itself. Throughout the history, crimes are indispensable part of society since, there has not been a society in which the people in that society did not experience any kinds of crimes. It is important to find out the criminals. Sometimes, the suspect or the accused may not be to identify his or her identity. In this case, it is crucial to identify his or her identity. Criminal procedure has developed some ways to determine the identity of suspect or accused by finding out the physical appearance. These techniques include finger printing, photography, and so on. In this study, how the identity of the suspect and the accused is going to be determined interms of criminal procedure and legal aspects of it has been examined.

Keywords: Suspect, accused, identity, physical appearance, determining of physical identity

GİRİŞ

Kolluk birimlerinin olağan devriye faaliyetini yürütürken yeni işlenmiş bir cinayetle karşılaşp, şüpheliyi suç aletiyle birlikte yakaladıklarını varsayalım. Konunun savcıya bildirilerek adli soruşturma-ya başlanmasıyla birlikte, şüphelinin kimliğini bildirmediğini ve kim olduğunu sakladığını kabul edelim. Şüpheli kimliğini bildirmemenin yaptırımını göze almış olabilir, hatta kimliğini yanlış bildirmek yoluna gidebilir. Özellikle örgütlü suçlarda, örgüt üyelerinin kod adlarını kullandıkları ve soruşturma mercilerine gerçek isimlerini bildirmedikleri görülebilmektedir. Şüpheli kendisini korumak amacıyla ya da başka sebeplerle kimliğini saklayabilir. Bir ucu aydınlığa açılrsa da, diğer bir yönüyle karanlığı temsil eden Orta Çağda, insanlara şifa sunmak için bitkisel ilaçlar yapan kadınlar, mahkemelerce, cadı ilan edilip yakılarak cezalandırılırken(!), acı çekmeden ölmelerini sağlamak için üzerlerine bir kese barut atmak, merhamet göstergesi sayılmıştır. Bu tür uygulamalara tepki olarak gelişen ceza muhakemesi, kimi ülkelerin pratiğinde böyle olmasa da, genelde özgürlükçü bir devinim göstermektedir. Yaşayan bir bünye ve devamlı surette işleyen bir akış olarak ceza muhakemesi, masum insanların cezalandırılmasını engellemek amacıyla, şüphelinin kimliği belli olmadan hakkında dava açılmasına izin vermemekte, sistemimiz dahil bazı sistemler şüphelinin kimliğinin belli olmamasını iddianamenin iadesi nedeni sayabilmektedir. Amacı maddi gerçeği bulmak olan ceza muhakemesi özgürlükçü karakterini bozmadan, karşılaştığı sorunlara çare bulmak zorundadır. Selin taşkınlığını değil, suyun keyifli akışını temsil eden ceza muhakemesinin devinimi, özgürlüklerden ve haklardan ödün vermeden şüphelinin kimliğini doğru biçimde tespit etmek, özgürlük ve güvenlik dengesinde doğru çözüm üretmek gerektiğinin farkındalığındadır. Bu amaçla ceza muhakemesi örneğın, kimliğini saklayan şüphelinin bir yandan haklarını korurken, diğer yandan fiziki kimliğini tespiti yönelik sınırlandırmalara da gidebilmektedir. Bu çalışmada şüpheli ve sanığın fiziki kimliğinin tespiti konusu incelenecektir.

I) TANIM:

Fiziki kimliğin tespiti kavramının doğru biçimde tanımlanabilmesi için, öncelikle kimlik tabiriyle neyin ifade edildiğinin belirlenmesi gereklidir. Sözlükte kimlik; kişinin kim olduğunu tanıtan belge,

toplumsal bir varlık olarak insana özgü olan belirti, nitelik ve özelliklerle, birinin belirli bir kimse olmasını sağlayan şartların bütünü biçiminde açıklanmaktadır¹. Düşüncemizce kimlik, bireyi kendisi yapan ve başka bireylerden ayrılmasını sağlayan koşulların bütünü olarak tanımlanabilir. Çoğu zaman ceplerimizde taşıdığımız ve kimlik olarak adlandırdığımız belgeler, kimliğin kendisi olmayıp, onu tespiti yarayan varakalardır. Kimlik, bireyin kendiliğini ifade eden bir kavramdır. Kendilik ise kişinin öz varlığını ifade etmektedir². Bedeni açıdan kendi gibi olma kavramının bireyin doğuştan sahip olduğu farklı genlerle, yaşayarak edininip geliştirdiği deneyim, tutum ve duygularına bağlı olarak, dış görünümünü belirlediği bedeniyle yaşamını sürdürmesi olarak tanımlayabiliriz³. Bireyin bedeni olarak kendisi olmasını; gen yapısı, yüz şekli, iris görüntüsü, parmak izi gibi ayırt edici özellikleri sağlamaktadır. Öyleyse fiziki kimlik, bireyi başkasından ayıran bedensel görünüş ve farklılığını oluşturan beden ölçüleri, parmak izi, avuç izi, ayak izi, yüz şekli gibi fiziksel özellikler bütünüdür. Bu özelliklerin belirlenmesi ve kayda alınmasına fizik kimliğin tespiti adı verilmektedir⁴.

II) AMAÇ:

Ceza muhakemesinin amacının maddi gerçeği bulmak olduğu kabul edilir. Bu kabulün doğru olduğu kuşkudan uzaktır. Ceza muhakemesini, diğer hukuk muhakemelerinden ayıran şey, bu amaçtır. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun ceza muhakemesinin amacını vurgulayan "...Yerleşmiş yargısal kararlarda da vurgulandığı üzere ceza yargılamasının amacı somut gerçeğin hiçbir kuşkuyla yer vermeyecek şekilde saptanmasıdır..." biçimindeki gerekçesinin haklılığı açıktır⁵. Ancak, ceza muhakemesinin tek amacının gerçeği bulmak olduğu söylenemez. Ceza muhakemesinin masumu korumak, ceza yaptırımının realize olmasını sağlayarak toplumu korumak, adaletin sağlanmasına katkıda bulunmak, hukuk-

¹ Türkçe Sözlük, Ankara 2005, Türk Dil Kurumu Yayını, s.366.

² Ömer Ömeroğlu, "Yeni Bir İnsan Hakkı: Benzersiz Olma Hakkı", *Dokuz Eylül Hukuk Fakültesi Dergisi*, İzmir 2008, C.10, Sa.2, s.101.

³ Ömeroğlu, s.101.

⁴ Bkz. Yener Ünver / Hakan Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara 2010, Adalet Yayını. s.302.

⁵ Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 10.05.2005 tarihli 2005/5-35 Esas ve 2005/51 Karar sayılı kararı, (<http://www.kararara.com>. Erişim Tarihi 03.11.2013).

sal barışı sağlamak gibi birçok amacı bulunmaktadır⁶. Ceza muhakemesinde fiziki kimlik tespitinin de birden fazla amacı bulunmaktadır.

Fiziki kimlik tespitinin ilk amacı maddi gerçeğin bulunmasını sağlamaktır. Şüpheli ve sanığın doğru biçimde tespit edilmemesi halinde maddi gerçeğin ortaya çıkarılması mümkün değildir. Ceza muhakemesi bir diyalektiğin adıdır. Diyalektik süreç tez, antitez ve sentez adı verilen üç boyutu içerir⁷. Şüphelinin hatalı tespiti, yanlış kişi hakkında dava açılmasına, sanığın doğru tespit edilememesi, suç işlemeyen kişinin mahkum olmasına neden olacaktır. Bu halde diyalektik süreç bozulacak ve anlamını yitirecektir. Böylelikle ceza muhakemesinin maddi gerçeği bulmasının zorlaşacağı, hatta kimi zaman olanaksızlaşacağı hususları izahtan varestedir. Öyle ise, fizik kimliğin tespiti ceza muhakemesinin maddi gerçeği bulması amacına gözle görünür biçimde hizmet etmektedir.

Fiziki kimliğin tespitinin bir amacı da, masumun korunması ilkesini hayata geçirmektir. Garçon, *“ben bir suçsuzu cezaevinde görmektense, on suçluyu dışarıda görmeyi tercih ederim”* derken, bir anlamda masumun korunması ilkesine dikkat çekmektedir⁸. Bir toplumda masumlar suçlulardan daha fazla korku duyuyorsa o toplumda ceza adaletinden bahsetmek mümkün değildir. Masumların cezalandırılması halinde gerçek suçlular dışarıda kalarak yeni suçlar işlemeye devam ederken, insanların zihninde oluşacak adli hataya kurban gitme ihtimali adalet ve toplumsal barışı zedeleyecektir⁹. Suçsuzların cezalandırıldığı bir toplumda, hukuksal güven ve sosyal huzurdan söz edilemeyecektir¹⁰. Masumların korunması ancak, şüpheli ve sanığın kim olduğunun belirlenebilmesiyle mümkün olabilecektir. Bu nedenle fizik kimliğin tespiti, masumun korunması amacını içermektedir.

⁶ Bkz. Doğan Soyaslan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara 2007, Yetkin Yayını, s.47 vd, Öztürk, Bahri/ Mustafa Erdem Ruhan/ Özge Sırma/Yasemin F. Saygılar/ Esra Alan, *Ana Hatlarıyla Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara 2010, Seçkin Yayını, s.22, İlhan Üzülmöz, *“Türk Hukukunda Suçsuzluk Karinesi ve Sonuçları”*, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Ankara 2005, S: 58. s.41.

⁷ Faruk Erem, *“Diyalektik Açından Ceza Yargılaması”*, (<http://dergiler.ankara.edu.tr>). Erişim Tarihi 03.11.2013).

⁸ Soyaslan, s.48.

⁹ Ali Koyuncu, *“Ceza Adaleti Usul Hukuk İlişkisi ve Vicdani Kanaat”*, *Ankara Barosu Dergisi*, Ankara 2011, Sa.4. s.356.

¹⁰ Toroslu, Nevzat/Metin Feyzioğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara 2009, Savaş Yayınevi. s.7.

Fiziki kimliğin tespiti, cezalandırma hak ve yetkisinin kullanılmasını sağlamaktadır. Cezalandırma hak ve yetkisi temelinde ister bireye, ister topluma ait olsun, bu yetkinin devlet tarafından kullanılacağından kuşku yoktur. Suç işleyenin, işlediği suçun cezasına katlanması gerekir. Doğal olarak bu, bir muhakeme süreciyle gerçekleşecektir. Suç işleyenin doğru biçimde tespit edilememesi halinde cezalandırma hak ve yetkisinin gerçek anlamda kullanıldığı söylenemeyecektir. Suç işlemeyenin cezalandırılması halinde cezalandırma yetkisinin kullanımı görüntüde kalacaktır. Kuşkusuzdur ki, bireyler ve toplum gerçek suçlunun cezalandırılması isteyecektir. Haklılığı kamu hukuku genel teorisinde ayrıca tartışılan birey ve toplumun cezalandırma hakkını devlete devrettikleri yolundaki teori doğru kabul edilse bile, bu yetki devrinin hak etmeyi cezalandırmayı içermediği tartışmadan uzaktır. Bu durumda fizik kimliğin tespiti, gerçek suç işleyenin cezalandırılmasını sağlayarak, cezalandırma yetkisini doğru biçimde hayata geçirmek amacını da taşımaktadır.

Günümüzde cezanın infazı süreci infaz hukukunu ilgilendirmekte ve infaz hukuku adeta ayrı bir hukuk dalı oluşturmaya aday hale gelmektedir. İnfaz hukukunun ayrı bir dal olarak düzenlenmesi ve genel teorisinin oluşturulması gerektiğini düşünüyoruz. Ancak bu düşünce infaz sürecinin ceza muhakemesinden faydalanmayacağı anlamına gelmeyecektir. Günümüzde azınlıkta kalsa da, ceza muhakemesinin cezanın infazını sağlamak amacı taşıdığı savunulmaktadır¹¹. Ceza muhakemesinin böyle bir amacının varlığı kabul edilsin veya edilmesin, infaza ilişkin birçok sorun ceza muhakemesi yoluyla çözülmektedir. Şüpheli ve sanığın doğru tespiti, gerçek suçlunun hüküm almasını sağlayacağından, fizik kimliğin tespiti infazın doğru şekilde yapılabilmesi amacını da bünyesinde barındırmaktadır.

Yalnızca ceza muhakemesinin değil, muhakeme hukukunun kendisinin büyük ustası Nurullah Kunter'in de belirttiği üzere; şüphe en az iki taraflı, gerçeklik ise tektir¹². Fizik kimliğin tespiti, kuşkuyu yenerek tek olan gerçeği ortaya çıkartmak, suçlunun cezalandırılmasını sağlamak ve masumu korumak gibi farklı birçok amacı taşımaktadır.

¹¹ Ünver/Hakeri, s.12.

¹² Kunter, Nurullah, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul 1986, Kazancı Yayını. s.33.

III) ÖNEMİ:

Fizik kimliğin en önemli özelliği, ana temellerinin zaman ve mekanın değiştirici ve korozyonik etkilerinden korunabilmesidir. Bireyin kilosu zamanla değişebilmekte, yer çekimi cildini ve kaslarını sarkıtabilmekte, saçlar dökülebilmekte, beyazlaşmakta, hatta bireyin elinden çıkan imza ve yazı bile karakter değiştirebilmektedir. Ancak, kişinin sesi, yürüyüşü, retina ve iris görüntüleri, el izi, parmak izi, üç boyutlu yüz verisi zamana ve mekana meydan okurcasına yaşadığı sürece kendiliğini korumakta ve tespiti olanak vermektedir¹³. Southampton Üniversitesi'nce yapılan bir araştırma, kulağın yapısının doğumdan yaşlılığa kadar korunduğunu, ilerleyen zamanda yaşlanmayıp, sadece büyüdüğünü belirlemiştir¹⁴. Fizik kimliğin tespitinin diğer önemli bir özelliği kesine yakın doğrulukta veriler sunmasıdır. Hırsızlık mahallinde parmak izi bulunan şahıs, aksini savunsa da, bu izin varlığı, o şahsın olay yerinde bir vesile ile bulunduğunu kesine yakın biçimde gösterecektir. Bu özellikleri fizik kimlik tespitinin önemini de ortaya koymaktadır. Fiziki kimlik tespitinin önemi kolaylıkla değişmeyen, zamana yenilmeyen ve kesine yakın doğru veriler sunmakta oluşudur.

Kesine yakın bu verilerin delil olarak değerlendirilmesi ayrı bir konudur. Elbette ki, olay yerinde parmak izi bulunan kişinin olaya konu suçu işleyip işlemediğinin muhakeme süreciyle belirlenmesi ve bu izin delil oluşturup oluşturmadığının bu süreçte takdir edilmesi gerekir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, "...Görgü tanığı bulunmayan olayda, sanık aleyhine değerlendirilebilecek tek delil, katılanın aracının sağ kapı camında bulunan ve sanığa ait olduğu ekspertiz raporu ile tespit edilen sağ el orta parmak izidir. Ancak aracın diğer kısımlarında, özellikle de zarar verilen bölümlerinde sanığa ait parmak izi bulunamamıştır. Olay gecesi katılanın aracını bıraktığı kapalı otoparkın dolu olduğu ve katılanın da aracını diğer araçların çıkışını engelleyecek şekilde park ettiği dosya kapsamından anlaşılmakta olup, sanığın katılanın aracının yanından geçerken elinin cama değmiş olabileceğinin mümkün olması ve sanığın aksi ispatlanamayan bu yöndeki savunmasının hayatın olağan akışına da uygun bulunması karşısında, somut başka

¹³ Albert Ali Salah / Berk Gökberk / Lale Akarun, "Üç Boyutlu Yüz Tanıma", GAP V. Mühendislik Kongresi Bildiriler Kitabı, 26-28 Nisan 2006, Şanlıurfa 2006. s.1.

¹⁴ (<https://groups.google.com>. Erişim Tarihi 05.11.2013).

bir delille desteklenmeyen ve aracın zarar gören bölümlerinde değil de, başka bir yerinde tespit edilen tek bir parmak izine dayanılarak sanığın atılı suçtan mahkumiyetine karar verilmesine imkan bulunmamaktadır...” yolundaki gerekçeyle, doğruluğu kesine yakın kabul edilen verilerin delil olarak değerlendirilmesinin ayrı bir konu olduğunu vurgulamaktadır¹⁵.

IV) HUKUKSAL NİTELİĞİ:

Şüpheli ve sanığın fizik kimlik tespitinin bir koruma tedbiri niteliği taşıdığı belirtilmektedir¹⁶. Doktrinde koruma tedbirleri ceza muhakemesi sürecinin yürümesini sağlamaya, sonuçta uyuşmazlık konusu olaya uygun bir karar vermeye ve bu kararın infazını gerçekleştirmeye yönelik tedbirler olarak tanımlanmaktadır¹⁷. Şüpheli ve sanığın fizik kimlik tespitinin amacı başlığı altında anlattığımız üzere, bu kurum muhakeme sürecini sürdürmeye, uyuşmazlık konusunda doğru karar vermeye ve cezanın infazını sağlamaya yönelik bir tedbir mahiyeti taşıdığından, hukuksal niteliği açısından koruma tedbiri olduğu kabul edilmelidir. Çünkü, şüpheli ve sanığın fizik kimliğinin tespiti yoluyla, gerçek şüpheli ve sanık belirlenebilmekte, böylelikle maddi gerçeğin ortaya çıkabilmesini sağlayan yol açılmakta, uyuşmazlık muhakeme sürecine taşınabilmekte ve bu suretle asıl uyuşmazlık konusunda karar verme olanağı doğmakta ve eğer var ise gerçek suçlu bulunarak, muhakeme sürecinde verilen kararın uygulamaya konulabilmesi mümkün olmaktadır. Ceza muhakemesinde koruma tedbirleri maddi gerçeğe ulaşabilmek ve sonuçta verilen kararların uygulanabilmesini sağlamak amacıyla başvurulması gereken tedbirler olarak tanımlandığına göre¹⁸, bu tanıma birebir uyan şüpheli ve sanığın fizik kimliğinin tespitinin bir koruma tedbiri sayılması gerektiği düşüncesindeyiz.

¹⁵ Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 11.06.2013 tarih ve 2013/9-241 Esas ile 2013/293 Karar sayılı kararının tamamı için bkz. (<http://www.kazanci.com.tr>. Erişim Tarihi 09.11.2013).

¹⁶ Özbek, Veli Özer, “Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu’nun Kısa Bir değerlendirmesi”, (<http://kisi.deu.edu.tr>. Erişim Tarihi 09.11.2013).

¹⁷ Nur Centel, “Koruma Tedbirlerinde Gelişmeler”, *Hukuk Araştırmaları Dergisi*, İstanbul 1994, C: 8, S: 1-3, s.70 vd, Aksoy İpekçioğlu, Pervin “Yakalama ve Gözaltına Alma Koruma Tedbirleri”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, İzmir 2007, C.9, Özel Sayı. s.1215.

¹⁸ Ünver/Hakeri, s.311.

V) ŞÜPHELİ VE SANIĞIN FİZİK KİMLİK TESPİTİNİ DÜZENLEYEN HÜKÜMLER:

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Fizik Kimliğin Tespiti" başlıklı 81. maddesi şu düzenlemeleri içermektedir:

Üst sınırı iki yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı şüpheli veya sanığın, kimliğinin teşhisi için gerekli olması halinde, Cumhuriyet savcısının emriyle fotoğrafı, beden ölçüleri, parmak ve avuç içi izi, bedeninde yer almış olup teşhisini kolaylaştıracak diğer özellikleri ile sesi ve görüntüleri kayda alınarak, soruşturma ve kovuşturma işlemlerine ilişkin dosyaya konulur.

Kovuşturmaya yer olmadığı kararına itiraz süresinin dolması, itirazın reddi, beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilip kesinleşmesi hallerinde söz konusu kayıtlar Cumhuriyet savcısının huzurunda derhal yok edilir ve bu husus tutanağa geçirilir.

01.06.2005 tarih ve 25832 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Ceza Muhakemesinde Beden Muayenesi, Genetik İncelemeler ve Fizik Kimliğin Tespiti Hakkında Yönetmelik de, şüpheli ve sanığın fizik kimliğinin belirlenmesiyle ilgili düzenlemeler getirmiştir. 15. maddedeki bu düzenlemeler şu şekildedir:

Üst sınırı iki yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı şüpheli veya sanığın, kimliğinin teşhisi için gerekli olması halinde, Cumhuriyet savcısının emriyle, fotoğrafı, iris görüntüsü, beden ölçüleri, diş izi, parmak ve avuç içi izi, bedeninde yer almış olup teşhisini kolaylaştıracak eşkal bilgileri, kulak, dudak gibi organların bıraktığı kimlik tespitine yarayabilecek vücut izleri ile sesi ve görüntüleri, fizik kimliğin tespitinde kullanılan diğer teknik yöntemler ile kayda alınarak, soruşturma ve kovuşturma işlemlerine ilişkin dosyaya konulur.

Fizik kimliğin tespitinde, öncelikli olarak elin iç yüzeyindeki derinin özel kıvrımlı şekilleri olan parmak ve avuç içi izleri, fotoğrafı ve eşkal bilgileri kullanılır. Bu işlemler olay yeri inceleme ve kimlik tespit konusunda özel eğitim almış uzman kolluk mensubu tarafından yapılır.

Fizik kimliğin tespiti açısından, kişinin ağzındaki dişlerin incelenmesi ve diş izlerinin alınması diş tabibi tarafından yapılır.

Soruşturma veya kovuşturma aşamasında da hakim veya mahkeme kararıyla fizik kimliğinin tespitine ilişkin işlemler yaptırılabilir.

PVSK'nun 5. maddesi: Polis; a) Gönüllü, b) Her çeşit silah ruhsatı, sürücü belgesi, pasaport veya pasaport yerine geçen belge almak için başvuruda bulunan, c) Başta polis olmak üzere, genel veya özel kolluk görevlisi ya da özel güvenlik görevlisi olarak istihdam edilen, ç) Türk vatandaşlığına başvuruda bulunan, d) Sığınma talebinde bulunan veya gerekli görülmesi halinde, ülkeye giriş yapan sair yabancı, e) Gözaltına alınan, kişilerin parmak izini alır. Birinci fıkraya göre alınan parmak izi, ait olduğu kişinin kimlik bilgileri ile birlikte, ne zaman ve kim tarafından alındığı belirtilmek suretiyle, bu amaca özgü sisteme kaydedilerek saklanır. Ancak, parmak izinin hangi sebeple alındığı sisteme kaydedilmez. Olay yerinden elde edilen ve kime ait olduğu henüz tespit edilemeyen parmak izleri, kime ait olduğu tespit edilinceye kadar, ilgili soruşturma dosya numarası ile birlikte sisteme kaydedilir. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 81 inci maddesi ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 21 inci maddesi hükümlerine göre alınan parmak izleri de bu sisteme kaydedilir. (a) bendi hariç birinci fıkra ile dördüncü fıkra kapsamına giren kişilerin ayrıca fotoğrafları alınarak, ikinci fıkroda belirlenen esaslara uygun olarak parmak izi ile birlikte sisteme kaydedilir Bu sistemde yer alan bilgiler, kimlik tespiti, suçun önlenmesi veya yürütülmekte olan soruşturma ve kovuşturma kapsamında maddi gerçeğin ortaya çıkarılması amacıyla mahkeme, hakim, Cumhuriyet savcısı ve kolluk tarafından kullanılabilir. Kolluk birimleri, kimlik tespiti yapmak ya da olay yerinden alınan parmak izini karşılaştırmak amacıyla doğrudan bu sistemle bağlantı kurabilir.

Sistemde kayıtlı bilgilerin hangi kamu görevlisi tarafından ve ne amaçla kullanıldığının denetlenebilmesine imkân tanıyan bir güvenlik sistemi kurulur. Sistemde yer alan kayıtlar gizlidir; altıncı ve yedinci fıkralarda belirlenen amaçlar dışında kullanılamaz. Sisteme kayıtlı olan parmak izi ve fotoğraflar, kişinin ölümünden itibaren on yıl ve her halde kayıt tarihinden itibaren seksen yıl geçtikten sonra sistemden silinir. Parmak izi ile fotoğrafların sistemde kaydedilmesi ve saklanması ile bu kayıtlardan yararlanmaya ilişkin diğer esas ve usûller, İçişleri Bakanlığı tarafından Adalet Bakanlığının görüşü alınarak çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir, hükmünü taşımaktadır.

Ceza muhakemesi sistemimiz açısından şüpheli ve sanığın fizik kimliğinin tespiti bu düzenlemeler esas alınarak yapılacaktır.

VI) ŞÜPHELİ VE SANIĞIN FİZİK KİMLİK TESPİTİNİN KOŞULLARI:

1)Şüpheli ya da Sanığın Varlığı:

Ceza muhakemesi bir kişinin suç teşkil eden bir hareketi yapıp yapmadığı konusundaki basit başlangıç şüphesi ile başlar¹⁹. Şüpheli suç işlediğinden kuşku duyulan kişiyi ifade eder. Şüpheli sıfatı almak için olağan ve sıradan bir kuşku yeterliyken, sanıklık sıfatı için kuşkunun yoğunlaşması ve somutlaşması gerekir. 2005 yılında kabul edilen yeni CMK düzenlemesinden sonra sistemimiz açısından sanıklık sıfatı iddianamenin kabulü ile başlamaktadır. Şüpheli veya sanığın fiziki kimliğinin tespit edilebilmesi için, suç işlediğinden şüphelenilen ya da hakkında düzenlenen iddianamenin kabul edilmiş bulunduğu birisinin varlığı gerekmektedir.

2)Şüpheli veya Sanığın Fert Olarak Belli Olması:

Belli olmak meçhul olmamak anlamına gelmektedir. Meçhul olmak fert olarak bilinmemek anlamını taşımaktadır²⁰. Kimlik kişiler için “kim” sorusuna karşılık gelirken, fert olarak bilinme “hangisi” sorusuyla karşılanır. Bu anlamda ferdin belli olmak ile kimliğin tespiti aynı şeyler değildir²¹. Onlarca, yüzlerce kişi arasından şu diye işaretlenebilen, ayrılabilen kişi, fert olarak belirlenmiş demektir. Yurtcan, bir futbol maçında hakemin kararından hoşnutsuz olan ve ona şişe atarak yaralanmasına neden olan kişinin sarı kazaklı, beyaz başlıklı

¹⁹ Üzülmüş, s.47.

²⁰ Kunter, s.409-410, Tosun, Öztekin, Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri, C:2, İstanbul 1976, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, s.31.

²¹ Demirbaş'ın, CMK'nun 170. maddesinde düzenlenen iddianamede bulunması gerekli şüphelinin kimliği teriminin şüphelinin kimliği veya fert olarak bilinmesi biçiminde değiştirilmesi gerektiği düşüncesi ayrıca değerlendirilebilir olmakla birlikte, başlı başına ferdin bilinmek ile kimlik olarak bilinmek kavramlarının farkını göstermeye yeterli olduğu görüşündeyiz. Demirbaş, Timur, “Soruşturma Evresinde Şüphelinin İfadesi Alınması ve Müdafilik”, *Legal Hukuk Dergisi*, İstanbul 2005, Y: 3, S: 32, s.2883.

biçiminde tespit edilmiş olmasını ferden belirleme saymaktadır²². Düşüncemizce de, kalabalık arasında varlığının diğer kişilerden ayırmaya yeterli bulgular elde edilen kişi, ferden belli olmuş sayılmalıdır. Bu kişiye suç isnadı yapılabilir²³. Ancak ferden belirleme yetmez, ferden belirli olan kişinin kimliğinin de tespit edilmesi gerekir. Ferden belli olma, kimlik belirlemenin ilk aşamasıdır. Ferden belli olan şahsın kimliğinin belirlenmesine geçilecektir.

Kimlik konusunda birçok farklı tanım biçimi bulunmaktadır. Hukuksal ve adli açıdan bakıldığında kimlik; kişinin adı, soyadı, anne ve baba adı, doğum yeri ve tarihi ile nüfusa kayıtlı olduğu yeri gösteren bilgi kümesini ifade etmektedir²⁴. PVSK'nun 4. maddesi gereği kolluk birimleri, genel kolluk görevinin ifası anlamında kimlik sorabilirler. Kimlik sorulan kişi, geçerli bir kimlik belgesi göstermek ya da kimliğini doğru biçimde açıklamak zorundadır. Kimlik belgesi taşımamak suç değildir, ancak kimliğini bildirmemek fiili kabahat sayılmış ve Kabahatler Kanunu'nun 40. maddesinde yaptırıma bağlanmıştır²⁵. Hukuk düzenince yaptırıma bağlanmış bir fiil hukuka uygun sayılmaz. Öyle ise, kimlik bildirmeme hukuka uygun bir eylem tarzı değildir. Düşüncemizce çok haklı bir mazerete dayalı olmadıkça kimlik bildirmeme, etik de sayılamaz. Kimliğini bildirmeyen kişinin niyeti toplumsal davranış normları tarafından sorgulanacak ve kınanacaktır. Şüphelinin ve sanığın kimliği hakkında beyanda bulunması ve bu beyanın doğru olması kendisine yüklenilmiş bir ödevdir²⁶. Buna rağmen kişi kimliğini bildirmeyebilir. Doktrinde kimliğe ilişkin bilgilerin verilmesinin gerçekte esasa ilişkin açıklama yapmak veya kendini suçlamak anlamına geldiği olaylarda kimlik bildirme zorunluluğuna

²² Erdener Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*, İstanbul 1994, Alfa Yayını. s.137.

²³ Kunter, s.410.

²⁴ Ziyaettin Kaygusuz, "Kimlik Sorma ve Kimlik Tespiti", *Polis Bilimleri Dergisi*, Ankara 2008, C:10, S:1,s.86.

²⁵ Daha geniş açıklama için bkz. Erdağ, Ali İhsan,Kolluğun Durdurma ve Kimlik Sorma Yetkisi (PVSK madde 4/A), *Ankara Barosu Dergisi*, Ankara 2010, Y:68, S:4, s.46.

²⁶ Nurullah Kunter /Feridun Yenisey/Ayşe Nuhoglu, *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, İstanbul 2008, Beta Yayını, s.500 vd, Kocaoğlu, Serhat Sinan, "Susma Hakkı", *Ankara Barosu Dergisi*, Ankara 2011, S:1, s.49.

istisna getirilmesi gerektiği savunulmaktadır²⁷. Düşüncemizce de, bu görüş haklıdır. Anayasamızın 38. maddesi "...hiç kimse kendisini ve kanunda gösterilen yakınlarını suçlayan bir beyanda bulunmaya veya bu yolda delil göstermeye zorlanamaz..." hükmünü içermektedir. Fizik kimliğin tespitine ilişkin bilgi ve belgeler aynı zamanda bir kanıtlama aracı da sayıldığına göre²⁸, şüpheli ve/veya sanık kendisini suçlamak sonucunu doğuran kimlik belirleme sorusuna cevap vermek zorunda bırakılmamalıdır. Bu gerekçeyle veya başka nedenle kimlik bildirilmediğinde fizik kimliğin tespiti gerekebilecektir. Fizik kimliğin tespiti için ferden belirlilik zorunludur. Ferden belli olmayan kişinin fiziki özelliklerine ulaşamayacağı ve bu konuda değerlendirmeye yapılamayacağı tartışmasız olduğuna göre, ferden belli olmak, fiziki kimliğin tespitinin ayrılmaz koşulunu oluşturmaktadır.

3)Kimliğin Belli Olmaması veya Kimlik Konusunda Tereddüde Düşülmesi:

Fizik kimliğin tespiti için şüpheli ya da sanığın kimliğinin bilinmemesi veya bu konuda tereddüde düşülmüş olması gereklidir. Fizik kimliğin tespiti beden muayenesindeki gibi olmasa da, beden kavramıyla ilintilidir. Bireyin parmak izinin, yüz şeklinin belirlenmesi ve kayda alınması küçümsenecek hadiseler değildir. AİHM 04.12.2008 tarihli S. ve Marper/İngiltere kararında bireylerin parmak izleri, hücre örnekleri ve gen yapıları açısından benzersiz olduklarını ve bireylerin benzersiz kişisel bilgilerinin alınmasının ve saklanmasının önemsiz sayılamayacağını belirtmiştir²⁹. Bireyin parmak izinin alınması veya bedenindeki bir lekenin tespiti dışarıdan çok önemli görünmese de, iç dünyasını yaralayabilir. Gereklik ve ölçülülük ilkelerinin fizik kimliğin tespiti açısından da değer taşıdığı ve geçerli olduğu açıktır. Konuyu düzenleyen CMK'nun 81. maddesi fizik kimlik tespitinin "*kimliğin teşhisi için gerekli olması halinde*" yapılabileceğini hükme bağlamaktadır. İlk olarak 2001 yılı tasarısının 83. maddesinde yer alan şüpheli ve sanığın fizik kimliğinin belirlenmesine ilişkin düzenlemenin gerekçesinde "*Fizik kimliğin saptanması esasta soruşturma evresinde yapılması gereken alı-*

²⁷ Demirbaş, s.2873, Kocaoğlu, s.48.

²⁸ Bkz. Doğru, Osman "Sanık Öğüten Çarklar": İnsan Hakları Açısından Türkiye'de Ceza Adalet Sistemi, İstanbul 2012, Tesev Yayını,s.62, dñn.17.

²⁹ Kararın tamamı için bkz. (<http://www.inhak.adalet.gov.tr>. Erişim Tarihi 16.11.2013).

şılagelmiş bir kolluk işlemidir ve şüpheliler ile sanıkların soruşturma ve kovuşturma makamlarınca tanınmasını amaçlamaktadır..." ibaresi yer almıştır³⁰. Tasarı değiştirilerek 2004 yılı tasarısının 81 maddesine dönüştürülmüş ve bugünkü haliyle kanunlaşmışsa da, 2001 yılı tasarısının gerekçesindeki mantığın korunmuş olduğu söylenebilir. Fizik kimliğinin tespiti, özetinde, şüpheli ve sanığın doğru biçimde tanınmasını sağlamaya yöneliktir. Bu nedenle doğru tanıma ve tanımlama konusunda gereklilik olmadıkça fizik kimliğin tespiti yoluna gidilememelidir³¹. Fransa ceza muhakemesi sisteminde, başka yöntem kalmaması ve kimlik tespitinde tek araç olması halinde fiziki kimliğin tespiti yoluna gidilebilmektedir³². İleride kullanmak üzere, ihtiyaten, fizik kimlik tespiti yapmaya olanak yoktur, böyle bir uygulama yapılması hukuka aykırılık oluşturur³³. Gereklilik koşuluna aykırı biçimde fizik kimlik tespiti yapılmış ve bu tespitler mahkemece delil olarak kullanılmış ise, bu deliller hukuka aykırı sayılacaktır³⁴. Düşüncemizce, gereklilik bulunması ilk olarak şüphelinin kimliğinin başka türlü belirlenememesi anlamına gelmektedir. Şüphelinin gerçek kimliğini saklaması ve kimliğine ulaşılması konusunda yardımcı olmaması gereklilik oluşturabilecektir³⁵. Şüphelinin kimliğinin teşhis yoluyla veya bir tanığın beyanıyla belirlenebildiği durumlarda fizik kimliğinin tespiti konusunda gereklilik şartının oluşmayacağı görüşündeyiz. Teşhis, sözlük olarak, kim ve ne olduğunu anlama, tanıma, seçme, hukuki bir kavram olarak ise, şüphelinin kendisinin veya fotoğraflarının suç mağduruna veya ta-

³⁰ (<http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr>. Erişim Tarihi 16.11.2013).

³¹ Aynı yönde Feridun Yenisey, "Durdurma, Kimlik Sorma, Kimlik Tespiti", (<http://www.caginpulisi.com.tr>. Erişim Tarihi 16.11.2013).

³² Ergin Ergül, "Kolluğun Kimlik Sorma Yetkisi ve Uygulaması", Gümrük Dünyası Dergisi, S:53, (<http://www.gumrukkontrol.org.tr>. Erişim Tarihi 19.11.2013).

³³ Turhan, Faruk, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara 2006, Asil Yayını, s.303 vd, Ünver/Hakeri, s.296. Alman hukukunda önleyici tedbir olarak ileride ileride işlenen suçların aydınlatılmasında kullanılmak üzere fizik kimlik tespitine başvurulabilmekte ve bu konuda yasal düzenleme bulunmaktadır. Bkz. Turhan,s.304, dpn 591. Ayrıca bkz. Feridun Yenisey, Kolluk Hukuku, İstanbul 2009, Beta yayını, s.131 vd.

³⁴ Soyaslan, s.258.

³⁵ "...19.12.2005 tarihinde bir alışveriş merkezinde hırsızlık yaptığından bahisle yakalanan şüphelinin gerçek kimliğini saklayıp 1992 doğumlu D. olarak kendisini tanıttığı ve 20.12.2005 günü Üsküdar C. Başsavcılığına sevk edildiği; gerekli işlemlerin yapıldığı, bilahare fizik kimlik tespiti için karakola gönderildiğinde alınan parmak izlerinden gerçek adının 1989 doğumlu ... olduğunun anlaşıldığı..." Yargıtay 11. Ceza Dairesi 25.05.2006 tarihli 2006/03535 Esas ve 2006/04709 Karar sayılı kararı, (<http://www.kararevi.com>. Erişim Tarihi 17.11.2013).

nı gösterilmesi ve bu şekilde şüphelinin tanınması olarak açıklanmaktadır³⁶. Mağdur, suçtan zarar gören veya tanıklara kendisi ya da elde edilmiş fotoğrafı gösterilerek kimliği belirlenebilen şüpheli ile sanık açısından, fizik kimliğin tespiti gereksiz ve anlamsız olacaktır. CMK'nun 52. maddesinde "Tanıklar...kimliğin belirlenebilmesine ilişkin hallerde ...şüpheli ile yüzleştirilebilirler..." düzenlemesi yer almaktadır. Şüpheli veya sanığın kimliğinin yüzleştirme yoluyla belirlenmesi mümkün ise, fizik kimliğin tespitine gerek kalmayacaktır.

Gereklilik ikinci olarak şüpheli veya sanığın kimliğinde tereddüde düşülmesiyle oluşacaktır. Şüphelinin kim olduğu belirlendikten sonra, kimliği konusunda tereddüde düşülebilir. Şüphelinin kimliğini doğru bildirmediği, başkasının kimlik bilgilerini kullandığı iddia edilebilir veya bu yolda güçlü bir kuşku oluşabilir. Bu durumda şüphelinin fizik kimliğinin tespit gerekliliği doğabilecektir. Sanığın fizik kimliğinin tespiti ise, adeta kimliği konusunda tereddüt yaşanmasına bağlıdır. Sanık; hakkında iddianame düzenlenmiş ve hakkındaki iddianamenin kabul edildiği kişi olduğuna göre, başlangıçta kimliği belirlenmiştir. Öyle ise, sanığın fizik kimliğinin tespiti, ancak belirlenmiş kimliğinin doğru olmayabileceği yönünde kuşku oluşmasıyla mümkün olabilecektir. Fizik kimliğin tespitini düzenleyen hükümler, CMK'nun sanık sıfatının başlangıcını öne çektiği anlamında yorumlanamaz. İlk bakışta şöyle bir düşünce akla gelebilir; sanık sayılmak için kimliğin zaten belirlenmiş olması gerekir, kimlik belli ise fizik kimlik tespitine dair gereklilik koşulu oluşmayacaktır. Bu nedenle CMK'nun sanığın fizik kimliğinin tespitine olanak tanınması soruşturma evresinde sorguya veya tutuklamaya sevk edilen şüphelilerin sanık sıfatı taşıdığını varsaymakta ve başlangıçtan fizik kimliklerinin tespitine izin vermektedir. Özellikle kanunun sanığın fizik kimliğinin tespiti için savcıyı görevlendirmiş olması, bu düşünceyi güçlendirebilir³⁷. Başlangıçta akla gelebilse de, bu düşünce doğru görülemez. Bahsettiğimiz üzere, kanunun sanık sıfatının başlamasına ilişkin düzenlemesi, muhakeme hukuku amaçlarına uygunluğu tartışılabilir, çok net ve açıktır. Bu durumda sanığın fizik kimliğinin tespitine imkan verilmesinin, sanığın

³⁶ Özen Z., İnci "Ceza Muhakemesi Hukukunda Teşhis" , *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Ankara 2009, S:85.s.106-107.

³⁷ Sanığın fizik kimlik tespiti kararının kim ya da hangi özne tarafından verileceği ilerde ayrıca tartışılacaktır.

kimliği konusunda tereddüde düşülmesi koşuluna bağlı olduğu kabul edilmelidir. Aynı biçimde sanığın fizik kimlik tespitinin, kovuşturma evresine özgü olduğu da, kanunun mantığı açısından daha doğru bir kabul olacaktır. Uygulamada da, sanığın fizik kimliğinin tespiti, kimliği konusunda tereddüt doğması üzerine kullanılan bir yöntemdir. Örneğin, Bursa 14. Asliye Ceza Mahkemesi'nin esas numarasını belirleyemediğimiz 2010 tarihli bir ara kararında R.B. İsimli sanığın kimliğinde tereddüt yaşanması üzerine, fiziki kimlik tespiti yoluna gidilmiştir³⁸. Askeri Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu'nun "...Dosyadaki bilgi ve belgelere göre sanığın kimliğinde tereddüde düşülmesini gerektiren bir durumun saptanmış olması halinde bozmaya gidilmesi zorunludur..." şeklindeki 21.06.2002 tarih 2002/3 Esas ve 2002/3 Karar sayılı kararı da, yeni CMK yürürlüğe girmeden alınmış bir karar olmakla birlikte, düşüncemizce sanığın kimliğinde tereddüt yaşanması halinde, bu tereddütün mahkemece giderilmesi gerektiği biçimde yorumlanabilecektir³⁹. Özetle uygulamada sanığın fizik kimliğinin tespiti, kimliği konusunda tereddüt oluşması üzerine yapılmaktadır.

4) Suçun İki Yıl veya Daha Yüksek Hapis Cezasını Gerektirmesi:

CMK'nun 81. maddesine göre, şüpheli ve/veya sanığın fizik kimlik tespitinin yapılabilmesi için, suçun cezanın üst sınırının en az iki yıl ya da daha yüksek bir hapis cezasını içermesi gerekmektedir. Kanunun açık düzenlemesi karşısında hapis cezasının üst sınırının iki yıldan az olması halinde, diğer koşullar oluşsa bile, fiziki kimliğin belirlenmesine olanak bulunmayacaktır. Yine yalnızca para cezası öngören suçlar açısından şüpheli ve sanığın fizik kimliğinin tespiti mümkün değildir. Türk Ceza Kanunu'nun 45. maddesi cezaları hapis ve para cezası olarak belirtmekte ve 46. maddesi hapis cezalarını ağırlaştırılmış müebbet, müebbet ve süreli hapis olarak üçe ayırmaktadır⁴⁰. CMK'nun 81. maddesindeki üst sınırı iki yıl ve daha fazla hapis cezası gerektiren suçlar tabiri, süreli hapis cezalarına gönderme yapar gibi görünse de,

³⁸ (<http://www.haberciniz.biz> Erişim Tarihi 20.11.2013).

³⁹ Kararın tamamı için bkz. (<http://www.kararara.com>. Erişim Tarihi 22.11.2013).

⁴⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. Veli Özer Özbek, "Yeni Türk Ceza Kanununun Kısa Bir değerlendirmesi", (<http://kisi.deu.edu.tr>. Erişim Tarihi 22.11.2013).

ömür boyu hapis cezası ve bunun ağırlaştırılmış türü açısından fizik kimlik tespiti yapılabileceği kuşkusuzdur ve bu sonuç düzenlemenin doğasından anlaşılmaktadır.

5) Makul Bir Şüphenin Varlığı:

Ceza muhakemesinde soruşturmayı basit şüphe başlatacaktır. CMK şüpheli ve sanığın fizik kimlik tespiti yapılabilmesi için hangi boyutta bir şüphe aranacağını belirtmemiş ve şüphenin derecesi konusunda da ölçüt getirmemiştir. Düşüncemizce, fizik kimliğin tespiti için basit şüphe yeterli olmamalıdır. İddianame düzenlenebilmesi için dava açmaya yeterli, diğer deyişle yoğunlaşmış derecede bir kuşkunun varlığı gereklidir. Bu kuşku aynı zamanda sanık sıfatını almayı sağlayan kuşkudur. Fizik kimliğinin tespiti için bu derecede bir kuşkunun aranmasına gerek yoktur. Fakat, kuşkunun makul bir düzeye ulaşması aranmalıdır⁴¹. Aksi halde her basit kuşku düzeyinde fizik kimlik tespitine gidilebilecek, bu durum kişi özgürlüklerinin gereksiz biçimde sınırlandırılması sonucunu doğuracaktır. Bunun yanında basit şüphe ile yetinmek, devleti tazminat sorumluluğu altında da bırakabilecektir⁴². Fizik kimliğin adından da anlaşılacağı üzere insanın fizik yapısından ve bedeninden veri elde edilmesiyle doğrudan ilgisi vardır. İnsan bedenine yönelik hukuksal koruma düzeyi her geçen gün artmakta ve insan bedenine ilişkin veriler insanlık onuru kavramı ve bundan da öte benzersiz olma hakkı adı altında korunmaktadır. Ceza muhakemesinde şüphe basit, makul, yeterli ve kuvvetli gibi ayrımlara tabi tutulmaktadır⁴³. Şüpheli ve sanığın fizik kimliğinin tespiti konusunda, makul şüphe aranması, insanlık onurunun ihlal edilmemesi ve insan benzersizliğinin korunması anlamında büyük değer taşıyacak ve bu konuda alınacak tedbirleri de haklı kılacaktır. Kimliğini bildirmeyen ve bu konuda yardımcı olmayan kişi açısından makul şüphenin ilerisinde bir şüphe derecesinin aranmasının ise, abartılı bir yaklaşım olacağı görüşündeyiz.

⁴¹ Benzer yönde Turhan, s.304.

⁴² Benzer yönde bkz. Görkem Demirci, Koruma Tedbirlerinin Hukuka Aykırı Olarak Uygulanmasından Doğan Tazminat", *Konya Barosu Dergisi*, Konya 2012, Y:40, S:22, s.62 vd.

⁴³ Özkan Gültekin, "Ceza Muhakemesi Hukukunda Şüphe Kavramı", (<http://www.terazi.com.tr>. Erişim Tarihi 20.11.2013).

6) Ölçülülük İlkesine Uyulması Koşulu:

Ölçülülük ilkesine uygun hareket edilmesi neredeyse tüm tedbirlerin ortalama koşuludur. Bu koşul şüpheli ve sanığın fizik kimliğinin tespiti konusunda da aranmalıdır. Ölçülülük koşulunun sağlanıp sağlanmadığının belirlenebilmesi için öncelikle elde edilecek yarar ile verilebilecek zarar arasında bir değerlendirme yapılmalıdır⁴⁴. Verilmesi muhtemel zarar, elde edilecek yarardan çok fazla ise ölçülülük koşulunun gerçekleşmediği kabul edilmelidir. Zarar ve fayda neye göre belirlenecektir? Düşüncemizce değerlendirme öncelikle muhakeme hukukunun amaçları açısından yapılmalıdır. Örneğin zamanaşımının oldukça yakın olduğu bir dava dosyasında sanığın fizik kimlik tespiti için geçecek sürenin, davayı zaman aşımına uğratacağı açıkça görülüyorsa, kesin olarak söylememekle birlikte, fizik kimlik tespiti-nin ölçülülük koşuluna uygun kullanılmadığı değerlendirilebilecektir. Diğer bir değerlendirme şüpheli ve sanığın beden ve sağlık bütünlüğü açısından yapılmalıdır. Cilt kanserine yakalanmış birinin parmak, ya da avuç izinin alınması tedavi sürecini aksatacak ya da olanaksız kılacaksa, ölçülülük ilkesi fizik kimlik tespiti yaptırılmamasını gerektirebilecektir. Soruşturulması şikayet koşuluna bağlı bir suçun şüpheli hakkında, şikayet bulunmuyor olmasına rağmen fizik kimliğinin tespiti ölçülü bulunmayabilecektir. Yine, bilgisayar ortamında saçsız ve sakalsız fotoğrafları elde edilebilecek kişinin, saçları ve sakallarını keserek fotoğrafını almak, ölçülü olmayabilecektir. Ölçülülük koşulu her olayın özelliğine göre belirlenmelidir.

7) İnsanlık Onuruna Uygun Davranılması Koşulu:

Her tedbirin insanlık onuruna uygun biçimde kullanılması gerekir. Fizik kimliğin tespiti de insanlık onuruna uygun biçimde yapılmalıdır. AİHM Jalloh/Almanya kararında, uyuşturucu madde şüphelisine kusturucu madde verilerek, suç konusu maddelere ulaşılmasını, ölçülülük ilkesine aykırı bulmuş olduğu gibi, bu tür bir müdahalenin insan onurunu zedeleyici nitelikte olduğuna hükmetmiştir. Mahkemeye göre somut olayda, delillere, bunların doğal yollarla çıkmasını bek-

⁴⁴ Özge Apış, "Ceza Muhakemesi Hukukunda Şüpheli/Sanığın Beden Muayenesi ve Vücudundan Örnek Alınması", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuki Araştırmalar Dergisi*, İstanbul 2012, C:18, S: 1.s.280.

lemek suretiyle de ulaşmak mümkün iken, kusturucu kullanılmasının kabul edilmesi mümkün değildir⁴⁵. Elbette ki, bireyin fotoğrafının çekilmesi, iris renginin belirlenmesi, parmak izinin alınması, kusturucu madde verilmesiyle bir görülemez. Bununla birlikte, gerek iç hukuk ve uluslararası hukuk kurallarının, gerekse AİHM'nin fizik kimliğin insanlık onuruna uygun tespit edilmesi gerekliliğini aradığını tahmin etmek zor olmasa gerektir. Şüpheli veya sanığın fizik kimliğinin tespiti için avuç izinin alınması mümkündür. Ancak, bu uygulamanın herkesin göreceği biçimde, halka açık bir meydanda yapılması tedbir değil, başlı başına ceza sonucunu doğuracaktır. İnsanlık onuruna uygun hareket edilmesi, fizik kimlik tespitinin ayrılmaz koşuludur.

VII) FİZİK KİMLİK TESPİTİNE KİMİN KARAR VERECEĞİ SORUNU:

Şüpheli ve sanığın fizik kimliğinin tespiti konusu ilk defa 2001 tasarısının 83. maddesinde düzenlenmiş ve fizik kimliğini tespitine soruşturma ve kovuşturma makamlarının karar vereceği belirtilmiş olup, 2004 tasarısında düzenleme yapılırken, komisyon gerekçesinde fizik kimliğinin tespitine hakim tarafından karar verileceği ancak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının da yetkili olduğu öngörülmüştür. Fakat CMK yürürlüğe girmeden 5355 sayılı kanunla değişiklik yapılmış ve fizik kimliği tespiti konusunda savcının yetkili olduğu düzenlemesi getirilmiştir⁴⁶. CMK'un 81. maddesinde şüpheli ve sanığın fizik kimliğinin tespitine Cumhuriyet savcısının karar vereceği vurgulanmıştır. Soruşturma aşamasında, uygulamada gerçekte bu konuma gelmemiş olmakla birlikte, soruşturmanın kralı olarak kabul edilen savcının kararıyla fizik kimliğin tespitinin mümkün olması doğaldır. Soruşturmanın üst yetkilisi olan savcının soruşturma sırasında fiziki kimliğin tespitine karar verebilmesi düşüncemizce de mümkün görülmelidir.

Ancak kovuşturma evresinde işten el çekmiş olan savcının sanığın fizik kimlik tespitine karar verebilmesi değerlendirmemize göre çelişki oluşturmaktadır. Soruşturmanın kralı sayılan savcının bu konumu kovuşturmanın başlaması ile birlikte nihayet bulacaktır. Artık savcı bir

⁴⁵ Apiş, s.281, dpn.55.

⁴⁶ Ünver/Hakeri, s.295.

özne olarak muhakemeye dahil olsa da bu aşamada oluşabilecek kimlik tereddütlerinin giderilmesinde mahkemenin yetkisinin başlaması muhakeme sürecine daha uygun olacaktır. Konuyla ilgili yönetmelikte kovuşturma aşamasında sanığın fizik kimlik tespitinin hakim ya da mahkeme kararıyla yapılabileceğine ilişkin düzenleme bulunmaktadır. Kanun ile yönetmelik ilişkisinin bir üst norm, alt norm ilişkisi olduğu değerlendirildiğinde kanunun düzenlemesinin uygulamaya esas alınması gerekmektedir. Bununla birlikte muhakemeyi yürüten mahkemenin, savcının yetkili olduğu bir konuda öncelikle karar alabileceği de kabul edilmelidir. Çünkü çok, kendi içerisinde azı da içermektedir ve kanunun savcıyı yetkilendirmesine rağmen, mahkemenin kovuşturma aşamasında sanığın fizik kimlik tespitine karar verebileceğinden kuşku duyulmaması gerektiği kanaatindeyiz. Uygulamada yönetmelik hükmüne dayalı olarak mahkemelerin fizik kimlik tespitine gidebilecekleri kabul edilmektedir⁴⁷. Kanaatimize göre yönetmelik hükmü olmasa da, mahkemenin kendi önündeki muhakeme sürecinde savcıya verilmiş fizik kimliği tespiti konusunda, öncelikle karar verme yetkisinin bulunduğu kabul edilebilecektir.

Bu durumda soruşturma aşamasında şüphelinin fizik kimliğinin tespiti konusundaki karar mercinin savcılık olduğu kanunun açık düzenlemesinden çıkarken, mahkeme aşamasında savcı ile birlikte mahkemenin karar verme yetkisi olduğu kabul edilmelidir. Kanun ve yönetmelik ilişkisinde kanun düzenlemesi öncelik taşıdığından mahkemenin sanığın kimliğinde tereddüt bulunması halinde, bu konuda karar vermek yerine fizik kimliğinin tespiti işlemlerinin yapılmasını savcıdan istemesi de düşüncemizce mümkündür. Çünkü kanun savcıyı kovuşturma aşamasında da bir karar mercii olarak kabul etmiştir. Bu durumda savcının mahkemeden gelen bu talebi değerlendirerek bu konuda bir karar vermesi gerekecektir.

Bu konuda karşılaşılabilecek bir sorun da yönetmelik hükmü karşısında savcının soruşturma aşamasında fizik kimlik tespitine ilişkin, hakimden karar isteyip isteyemeyeceğidir. Düşüncemizce savcının bu konuda kendi karar verme yetkisi bulunduğu gibi, yönetmelik hükümleri bir yana, hakimden bu konuda karar isteyebileceğini kabul

⁴⁷ İsmail Ademoğlu "Parmak izi", (<http://www.hukukturk.com>. Erişim Tarihi 28/11/2013).

etmek muhakeme hukuku amaçlarına uygun bir yorum olacaktır. Çünkü hakim kararlarına karşı itiraz yoluna gidilmesi ve bu yolla kararın yeniden gözden geçirilmesinin sağlanması mümkündür. Oysa savcının kararına karşı gidilebilecek böyle bir yol bulunmadığından savcının bu konudaki kararı derhal kesinleşecektir. Savcının bu kararına karşı başsavcıya başvurmanın mümkün olduğu düşünülebilir ise de, bu yöntemin etkin olduğunu söylemek mümkün değildir. Savcının bu konuda, başsavcının talimatına uymasının gerekip gerekmeyeceği de ayrıca tartışmalıdır⁴⁸. Bu durumda savcı tarafından alınacak fizik kimliğin tespiti ilişkin karara karşı muhatapların etkin bir başvuru olanağı bulunmadığı açıktır. Oysa fizik kimliğin tespiti kişinin bedensel verilerinin kayıt altına alınmasını içerdiğinden kişi özgürlüğüyle doğrudan ilgili bulunmaktadır. Kişi özgürlükleri ile ilgili bu konuda kişilerin itiraz yoluna başvurabilmeleri için, savcının hakimden karar istemesinin daha doğru bir yöntem olacağını ve mümkün bulunabileceğini düşünmekteyiz.

Bununla birlikte talepte bulunulan hakimlik makamının kanunun düzenlemesini esas alarak konuyla savcılığın görevlendirilmiş olduğu gerekçesine dayanarak kendisine yöneltilen fizik kimliğin tespiti talebini reddetmesi veya değerlendirilmek üzere savcılığa göndermesi olasıdır. Bu nedenle ileride de anlatacağımız üzere kanunda, soruşturma aşamasında hakim ve kovuşturma aşamasında ise mahkemenin fizik kimlik tespiti konusunda karar vermeye yetkili olduğu yolunda bir değişiklik yapılmasının yararlı olacağı görüşündeyiz.

PVSK’unda yapılan 2007 yılı değişikliklerden sonra kolluk görevlileri, gözaltına alınan şüphelilerin parmak izlerini alarak, kaydedebilecektir. Bu düzenleme kolluğun fiziki kimlik tespiti yapabileceği anlamına gelmektedir. Yine kolluk gönüllülük esasına bağlı olarak şüphelilerin parmak izini alabilecektir. Gözaltına alınan şüpheliler açısından, kolluk fotoğraf çekimi de yapabilecek ve bu fotoğrafları kayıt altına alabilecektir. 2007 yılı değişikliği ile PVSK kolluk birimlerine fizik kimliğin tespiti konusunda, gönüllü şüpheliler ve gözaltına alınan şüpheliler açısından kısmi yetki vermiş olmaktadır. Kolluk birimleri gönüllü şüphelilerin parmak izini almak, gözaltına alınan şüphelilerin parmak izini almak ve fotoğraflarını çekmek suretiyle fi-

⁴⁸ Benzer tartışmalar için bkz. (<http://www.adalet.org>, Erişim Tarihi 26.12.2013).

zik kimlik tespiti yapabilecektir. PVSK'nun 5. maddesi: Polis; gönüllü,... gözüaltına alınan, kişilerin parmak izini alır... düzenlemesini taşımaktadır. Düzenleme "alır" ibaresi nedeniyle mecburi yetki şeklindedir, bu nedenle kolluk birimleri koşulları varsa, parmak izi alarak ve fotoğraf çekerek fizik kimlik tespiti yapmak konusunda karar almak ve uygulamak durumundadır. Bu düzenleme, kanundaki koşullara bağlı olarak, kolluk birimlerini de, fizik kimliğin tespiti konusunda mecburi yetki kullanan kısmi bir karar mercii haline getirmiş bulunmaktadır.

VII) ŞÜPHELİ VE SANIĞIN FİZİK KİMLİĞİNİN TESPİTİ MUHAKEMESİ:

Ceza muhakemesinde suçun işlenip işlenmediğinin ve işlenmiş ise kim tarafından işlendiğini tespitine yönelik ve esasa ilişkin karar verilmesine dair muhakemeye asli ceza muhakemesi adı verilmektedir. Suç yaşamın ayrılmaz bir parçası olduğuna göre, suçu bir cezanın takip etmesi doğaldır. Devletin ya da toplumun cezalandırma hak ve yetkisinin somut olayda gerçekleşip gerçekleşmediği asıl ceza muhakeme sürecinde değerlendirilecektir. Bu sürecin amacına uygun bir biçimde yürütülebilmesi ve başarıya ulaştırabilmesi bazı sorunların çözümünü de beraberinde getirmektedir. İşte bu sorunların çözümü yan, tali bir muhakeme ile yapılacaktır. Bu sorunların çözümüne ilişkin muhakeme sürecine tali muhakeme denilmektedir. Şüphelinin ve sanığın fizik kimlik tespitine ilişkin muhakeme süreci asıl ceza muhakeme sürecini ilgilendiren bir yan sorunun çözümüne yönelik bulunduğundan, şüpheli ve sanığın fizik kimliği tespitinin bir tali muhakeme olduğu kabul edilmelidir. Bu tali muhakeme süreci şüpheli ve sanığın doğru biçimde tespitine ilişkin olup asıl muhakeme sürecinin sonuca ulaştırılmasına yönelecektir. CMK'nun 81. maddesinde konuyla ilgili kararın savcılar tarafından verileceğinin düzenlenmiş olması, fizik kimlik tespitini tali muhakeme konumunun dışına çıkartmayacaktır. Unutulmamalıdır ki ceza muhakemesi tez ve antitezin çalışması ile ulaşılabilecek bir süreci ifade etmektedir. Savcı da bu sürecin ayrılmaz bir parçasıdır. Ceza muhakemesi, muhakemeye katılan süjelerin işlemlerinden meydana gelen bir bütündür. Bu bütünün içerisinde bir hukuki sonuca ulaşmak ve muhakemeyi bu amaca uygun biçimde ilerletmek için yapılmış olan irade açıklamalarını muhakeme işlemi olarak ad-

landırmak gerekir⁴⁹. Savcı tarafından yapılması bir işlemin muhakeme işlemi olmak niteliğini değiştirmeyecektir. Ceza muhakemesi süreci hem soruşturma hem de kovuşturma evresini içeren bir süreçtir ve bu süreç savcılık işlemlerini de kapsayan bir mahiyete sahiptir. Bu nedenle daha çok dava sürecini ifade edebilir biçimde yorumlanabilen ceza yargılaması terimi yerine ceza muhakemesi terimini kullanmak düşüncemizce daha doğru olacaktır.

Asıl ceza muhakemesi için geçerli ana ilkeler, tali ceza muhakemesi için de geçerli olacaktır⁵⁰. Tali muhakeme süreci, ihbar veya talep üzerine ya da re'sen başlayacaktır. Savcı, mahkeme ya da yetkili olduğu yukarıdaki açıklamalarımıza göre kabul edilebilecek hakim, ihbar veya talep üzerine ya da re'sen fizik kimliğin tespiti konusundaki tali muhakeme sürecini başlatacaktır. Fizik kimliğin tespitine yönelik tali muhakeme süreci, genellikle kolluk birimlerinden gelen ihbar ve taleplerle başlamaktadır. Konumu ve yetkisi itibarıyla şüphelinin kimliği konusundaki tereddütleri, ilk başta kolluğun yaşaması doğaldır ve doğal olarak bu konudaki ihbar ve talepler ilk önce kolluk birimlerinden gelmektedir. Fakat, suçtan zarar gören ve mağdur da böyle bir talepte bulunabilecektir. Vatandaşlık hakkının kullanılması anlamında muhakeme süreciyle ilgili olmayan kişiler de bu konuda ihbarda bulunabilecektir. Örneğin mahallesindeki kendisine ait olmayan evden hırsızlık yapılan komşu, şüphelinin gerçek kimliğini kullanmadığı ihbarında bulunabilecektir. Bu konudaki tali muhakemeyi yürütecek merci re'sen de, süreci başlatabilecektir. Savcının ifadesini aldığı şüphelinin kimliği bildirilen kişi olmadığını anlaması veya bu konuda makul şüpheyne ulaşması halinde fizik kimlik tespitine dair tali muhakeme süreci devreye girecektir. Aynı şey mahkeme açısından da geçerlidir. Mahkeme re'sen duyduğu makul kuşku üzerine fizik kimliğin tespiti tali muhakemesinin gerekliliğine karar verebilir. Katılan da mahkemeden bu yönde bir talepte bulunabilir. Burada karşılaşılabilecek bir sorun savcının kovuşturma evresinde mahkemeden

⁴⁹ Hakan Karakehya, "Türk Ceza Muhakemesinde Sanığın Dosya İnceleme Hakkı", *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Erzincan 2007, C: XI, S: 3-4.s.132, Centel, Nur/Zafer, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul 2006, Beta Yayını,s.538.

⁵⁰ Metin Feyzioğlu, "Yasama Dokunulmazlığı Üzerine Düşünceler", Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı, İstanbul 2004, Galatasaray Üniversitesi Yayını, s.397 vd, dpn. 19.

bu konuda bir talepte bulunup bulunamayacağıdır. Çünkü CMK'nun 81. maddesi kovuşturma safhasında da savcıcı görevlendirmiş gibi bir düzenleme taşımaktadır. Daha önce de belirttiğimiz üzere kovuşturmanın merkezi, icra alanı mahkemedir Çok, kendi içerisinde azı da içerir. Bu nedenle kovuşturma aşamasında savcıya tanınmış olan fizik kimliğin tespiti konusunda mahkemenin evleviyetle yetkili olduğu kabul edilmelidir. Bu durumda kovuşturma evresinde savcının mahkemeden şüphelinin fizik kimlik tespitini isteyebileceği de kabul edilmelidir.

Fizik kimliğin tespitine ilişkin tali ceza muhakemesi ister savcı, ister hakim, isterse mahkeme tarafından yürütülsün asıl ceza muhakemesine dair ilke ve kurallara göre yürütülecektir. Kim tarafından yürütülürse yürütülsün, tali muhakeme sonucu ulaşılan hüküm bir karar şeklinde ortaya çıkmalıdır. Tali muhakeme süreci de, bir muhakeme türüdür ve işbirliği ile elbirliği içerisinde varılacak kolektif sonuç bir karar ile ifade bulmalıdır. Bu muhakeme sürecinin doğasından kaynaklanan bir zorunluluktur. İlgililer ulaşılan sonucu bilmeli ve anlayabilmelidir. Karar sürecin yargısal denetimini de mümkün kılacaktır. Burada denilebilir ki, savcının bu konudaki kararına karşı yargısal denetim yolu yoktur; bu nedenle savcının ulaştığı sonucu karar şeklinde açıklaması anlamsız ve gereksizdir. Oysa bu düşünce doğru sayılamaz. Öncelikle belirtmeliyiz ki, fizik kimliğin tespiti bir koruma tedbiridir ve ilgililerin koruma tedbirlerinin uygulanmasından doğan kimi zararlardan dolayı tazminat isteme hakları vardır⁵¹. Bireylerin bu haklarını gereği gibi kullanabilmeleri için kendilerine bir karar ulaştırılması doğru olacaktır. Ayrıca hukukun genel kuralları, bireylerin, haklarında başlatılan bir sürecin nasıl sonuçlandığından bilgili olmaları, sürecin sonucunu öğrenebilmelerini zorunlu kılmaktadır. Öyleyse savcı tarafından da yürütülse, fizik kimliğin tespiti süreci sonunda oluşacak hükmün bir karar şeklinde açıklanması doğru olacaktır. Uygulamada, savcılar kolluk tarafından gelen taleplerin altına "uygundur" şeklinde bir ibare yazmakla yetinmekte, bazen bu yola da gitmeyerek kolluk birimlerine fizik kimliği tespiti yapılmasına ilişkin sözlü ya da yazılı talimat göndermektedir. Düşüncemizce kim ta-

⁵¹ Bkz. Şerafettin,Elmacı "Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat İstemenin Koşulları", *Adalet Dergisi*, Ankara 2013, S:46, s.274 vd.

rafından yürütüldüğüne bakılmaksızın, fizik kimliğin tespitine ilişkin ulaşılabilecek sonuç, bir karar biçiminde ortaya çıkmalı ve mutlaka ilgililere tefhim ya da tebliğ edilmelidir. CMK'nun "Kararların açıklanması ve tebliği" başlıklı 35. maddesinin 2. fıkrası, "Koruma tedbirlerine ilişkin olanlar hariç, aleyhine kanun yoluna başvurulabilecek hakim veya mahkeme kararları, hazır bulunmayan ilgisine tebliğ olunur" düzenlemesini taşımaktadır. Bu düzenlemeye göre koruma tedbiri niteliği taşıdığını düşündüğümüz fizik kimliğin tespiti kararının hazır bulunamayan şüpheli ve sanığa tebliği zorunlu olmayacaktır. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 03.02.2009 tarih 2009/5 Esas, 2009/11 Karar sayılı kararında da koruma tedbirlerine ilişkin kararların tebliğ zorunluluğunun dışında kaldığı hususuna vurgu yapılmıştır⁵². Ancak, ceza muhakemesi mevzuatı, CMK'ndan ibaret değildir. AİHM, Altınok (31610/08) ve Öz (6840/08) kararlarında savcı mütalaasının sanıklara tebliğ edilmemesi nedeniyle ülkemizi mahkum etmiştir⁵³. Savcı mütalaasının tebliğ edilmemesini hatalı bulan AİHM'nin, savcının, hakimnin ya da mahkemenin şüpheli ve sanığın özgürlüğünü kısıtlayan bir tedbire ilişkin kararının tebliğ edilmemesine hoşgörüsüyle bakacağı düşünülemez. Hak arama özgürlüğü, "adaleti bulma", "hakkı olanı elde etme" ve "haksızlığı giderme" amacıyla yasama yürütme ve yargı organlarına başvuruyu güvence altına almaktadır⁵⁴. Hak arama özgürlüğü anayasal olarak güvence altına alınmıştır. Aleyhlerine alınan koruma tedbirlerine ilişkin kararların tebliğ edilmemesi halinde, bireylerin hak arama özgürlüklerini gereği gibi kullanamayacakları açık olduğuna göre, fizik kimliğin tespitine dair kararların şüpheli ve sanığa tebliğinin anayasal bir gereklilik olduğu kabul edilmelidir.

Karar verilmeden önce yani muhakeme sürecinde fizik kimliği tespit edilecek olan şüpheli ve sanığa işlem hakkında ayrıntılı bilgi verilmeli ve diyecekleri sorulmalıdır. Fizik kimliğin tespiti bedensel verilere ulaşılması ve bunların kaydedilmesi anlamına gelmektedir. Kişinin bedensel verilerinin alınması maddi ve manevi bütünlüğün korunmasıyla da ilintili olduğundan kişi yapılacak işlemler konusunda bilgilendirilmelidir. Olabilir ki, bu işlemlerin muhatabı olmak istemeyen şüpheli veya sanık, kimlik bilgilerini doğru biçimde bildirebilir.

⁵² (<http://www.istanbulbarosu.org.tr>. Erişim Tarihi 04.12.2013).

⁵³ (<http://www.basin.adalet.gov.tr>. Erişim Tarihi 04.12.2013).

⁵⁴ Köküsarı, İsmail, "Hak Arama Özgürlüğü ve 2010 Anayasa Değişiklikleri", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Ankara 2011, C:XV, Ş: 1,s.166.

Ayrıca fizik kimliğın tespiti için şüpheli ve sanığın fiziken var olması gerektiğine göre, diyeceklerinin sorulması da düşüncemizce zorunluluktur. Hazır olan yani fiziken mevcut bulunan şüpheli ve sanığa, uygulanmasına kendisi neden olsa bile, hürriyeti sınırlayıcı mahiyet-teki bu tedbirin tali muhakemesinde diyeceklerinin sorulması gerekir. Aksi halde bireye savunma hakkı verilmeden özgürlüğü kısıtlanmış olur. Kaldı ki, şüpheli ve sanığın bu konuda söyleyebilecekleri fizik kimliğının tespiti muhakemesini konusuz ve anlamsız bırakabilir. Örneğin, sanığın bir başka mahkemece fizik kimliği belirlenmiş olabilir ve sanık bunu söyleyebilir. Bu durumda yeni bir fizik kimliği tespiti işlemine gerek kalmayacaktır. Mahkeme, usul ekonomisi ve maslahata uygunluk ilkelerinden hareketle diğer mahkemenin fizik kimliğının tespiti kararından yararlanabilir.

Karar kim tarafından verilirse verilsin, gerekçe taşınalıdır. Gerekçe, özellikle, makul şüphenin neden ve nasıl oluştuğunu ve bu tedbire başvurunun haklılığını göstermelidir. Uygulamada bu konuda alınan kararların, çoğu zaman gerekçe içermediği görülmektedir. Koruma tedbirlerinin alınması ve uygulanması, tazminat sorumluluğu doğurabileceğinden, bir koruma tedbiri niteliğinde değerlendirdiğimiz fizik kimlik tespitine yönelik kararın gerekçe taşıması ve bu gerekçenin tedbiri haklı kılması düşüncemizce zorunlu olmalıdır. Ayrıca doktrinde de belirtildiği üzere, koruma tedbiri talepleri, kararları ve bu kararların uygulanmaları ile ilgili olarak şekil ve esas bakımından hukuka uygunluk denetiminin yapılabilmesi, şüpheli ve sanık haklarının korunması açısından çok önemlidir⁵⁵. Bu önem başlı başına gerekçeyi haklı kılar. Bundan da öte, kararların gerekçe taşıması CMK'nun 34. maddesinin emredici hükmüdür.

VIII) ŞÜPHELİ ve SANIĞIN FİZİK KİMLİK TESPİTİ KARARININ KAPSAMI ve YERİNE GETİRİLMESİ:

1)Kapsam:

Fizik kimliğın tespiti kararı, şüpheli ve sanığın fotoğrafının çekilmesi, eşkalinin belirlenmesi, beden ölçülerinin çıkartılması, parmak,

⁵⁵ Şen, Ersan, "Ceza Yargılaması Süreci", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Ankara 2011, S:97, s.281.

avuç, ayak⁵⁶, kulak, dudak izinin alınması, dış izinin, iris görüntüsünün elde edilmesi, ses ve görüntüsünün teknik cihazlarla kaydedilmesi gibi yöntemlere başvurulması iznini kapsamaktadır. Karar kendi içerisinde teknik cihazlarla kayıt yapılabilmesini kapsadığı gibi, saç, bıyık ve sakal gibi dış görünüm değişikliklerine de olanak sağlamaktadır⁵⁷. Uygulamada bu kapsamdaki tedbirlerden fotoğraf çekme ve parmak izi alımı, diğerlerine göre daha fazla kullanılmaktadır.

Düşüncemizce karar “şüpheli ve sanığın fizik kimlik tespitinin yapılmasına” biçimindeki bir ibareden ibaret kalmamalı, karar mercii, tedbirlerden hangisi ya da hangilerine başvurulacağını da, yani kapsamını açıkça belirtmelidir. Bireyin dış izinin alınması, ağızda önemli bir hastalık bulunması halinde ciddi sağlık problemleri oluşturabilir. Kişinin saç, sakal veya bıyığının kesilmesi, inanç ve kendini ifade etme özgürlüğünün ihlal edebilir. Gebe bir kadının fizik kimliğinin tespiti için radyolojik cihazlara bağlanması, doğal doğum sürecini etkileyebilir. Bu nedenle karar merciinin, başlangıçta gerekli olan tedbirleri doğru biçimde belirleyerek, fizik kimliğin tespitinin kapsamını açık şekilde belirtmesi gerektiği görüşündeyiz. Bu konuda kolluk birimlerine takdir hakkı tanınmanın, her zaman olmasa da, kişi özgürlüklerini sınırlama sonucu doğurabileceği düşüncesindeyiz. Karar merciinin, fizik kimliğin tespitine dair kararının kapsamındaki tedbirlerin tespite yeterli gelmemesi halinde, ek bir kararla gerekli yeni tedbirin uygulanmasına karar vermesinin mümkün olduğu kanaatindeyiz.

2)Fizik Kimliği Kararının Yerine Getirilmesi:

Kural olarak fizik kimliğin tespitine ilişkin karar kolluk birimlerinden uygulanacaktır. Kolluk birimlerinin fizik kimlik tespitine ilişkin kararın uygulanması konusunda orantılılık ve ölçülülük ilkelerine uygun olarak zor kullanabilme yetkilerinin olduğu açıktır. Aksi halde kararın yerine getirilmesinin sağlanabilmesi güçtür. Kimliğini bildir-

⁵⁶ Fizik kimliğin tespiti için, bir şekilde ellerini kaybetmiş şüpheli ve sanığın ayak izinin alınması mümkün ve bazen gerekli olabilecektir. Konuyu düzenleyen CMK’nun 81. maddesinde yer alan, “... fotoğrafı, beden ölçüleri, parmak ve avuç içi izi, bedeninde yer almış olup teşhisini kolaylaştıracak diğer özellikleri ile sesi ve görüntüleri kayda alınarak...” şeklindeki düzenlemenin, teşhis kolaylaştıracak diğer özellikler ibaresinin ayak izinin alınmasına olanak verdiği düşüncesindeyiz.

⁵⁷ Bkz. Turhan, s.304.

me yükümlülüğüne rağmen buna uymayan şüpheli veya sanığın, bu konudaki kararın uygulanmasına rıza göstermemesi halinde, orantılı ve ölçülü zor kullanımı yoluyla fizik kimliklerinin tespit edilemeyeceğini savunmak, yükümlülüğüne uymayan kişinin hukuk kuralları aracılığıyla ödüllendirilmesi anlamına gelir ki, bu kabul edilemez. Hukuk kuralları yükümlülüklerine uymayan kişileri ödüllendirerek, bu kişilere yükümlüklerine uyanlar arasında eşitsiz uygulamaya da, neden olmamalıdır. Bu sebeple, kolluk birimlerinin ölçülü ve orantılı olmak şartıyla, fizik kimliğinin tespiti kararlarını zor kullanarak uygulayabilecekleri, işin doğasının bir gereğidir. Karar yerine getirilirken bu konuda uzmanlaşmış kolluk görevlilerinin kullanılması gerekmektedir. Parmak izi, iris görüntüsü vs. almak ve kaydetmek, uzmanlık ve tecrübe isteyen işlemlerdir. Uzman olmayan kolluk görevlilerinin işlemleri yerine getirmesi, fizik kimliği tespiti işlemlerinin neticeye ulaşmamasına sebep olabileceği gibi, daha vahim sonuçlara da neden olabilir. Parmak izlerinin hatalı kaydedilmesi nedeniyle, suçsuz birinin mahkum olmasının vahameti izahtan varestedir. Bu nedenle uygulama uzmanlaşmış kolluk görevlileri tarafından yapılmalıdır.

Kolluk görevlilerinin süreci, bir ya da daha fazla hekimin katılımıyla gerçekleştirmeleri gerekebilir. Konuyla ilgili yönetmelik maddesi dişlerin incelenmesi ve diş izlerinin alınmasının diş hekimi tarafından yapılacağını hükme bağlamıştır. Bunun dışında hekim yardımı ve katılımı zorunlu tutulmamışsa da, kolluk birimlerinin, gerekirse karar mercii ile işbirliği içerisinde her olayın özelliğine göre, hekim yardımı gerekip gerekmediğini takdir etmeleri gerektiği düşüncesindeyiz. Parmak izi alımı kolluk tarafından gerçekleştirilmektedir ve ülkemiz açısından bu konudaki kolluk işlemlerinin son derece başarılı olduğu söylenmelidir. Ancak, en ufak kanamada ölme riski bulunan bir hemofili hastasının parmak, avuç izi vs. alınırken, az da olsa kanama riskine karşı hekim yardımı gerekebileceği, iris görüntüsü kaydedilen kişinin, körlük riski altında olması halinde, uzman bir hekimin katılımının zorunlu bulunabileceği değerlendirilmelidir.

Fizik kimliğinin tespiti işlemi ile, ilgilinin gerçek kimliğine ulaşılabilmesi mümkündür. Fakat, bazı hallerde fiziki tespitlere rağmen gerçek kimliğe ulaşılamayabilir. Bu durumda fizik kimlik tespiti yapılan kişiye sırf muhakemede kullanılmak üzere geçici bir kimlik verilecektir. Bu kimlik, isim, soy isim, baba ve anne adı, doğum tarihini

de içermelidir. Ülkemizde halen uygulanan UYAP sistemi nedeniyle sistemde nüfus kaydı olmayanlar hakkında dava açılması mümkün bulunmadığından, geçici kimlik bilgilerinin nüfus kayıt sistemine aktarılması da gereklidir. Hatta ilgiliye geçici bir vatandaşlık numarası verilmesi de gerekebilir. Bununla birlikte, nüfus kaydı oluşturulurken, fizik kimliğin tespitine dayalı oluşturulan kimliğin mahiyeti konusunda şerh oluşturulmalıdır. Görüşümüzce, fizik kimliğin tespiti amacıyla oluşturulan bu kimlik bilgileri ceza muhakemesi hukukunun amaçları dışında kullanılamaz. Bu bilgilere dayalı olarak ilgili aleyhine bir hukuk davası açılması, düşüncemizce doğru olmayacaktır. Çünkü, HMK bünyesinde davalıların fizik kimliğinin tespitine imkan veren bir düzenleme yoktur ve bu bilgilerin kullanımı, dolaylı da olsa davalının fizik kimliğinin tespitinin yapılmış olması sonucunu doğuracaktır. Oysa, hukuk muhakemesinde bu tür kişisel özgürlüğü sınırlandırıcı işlem yapılmasına olanak bulunmamaktadır. Şüpheli ve sanığın fizik kimlik tespiti, ceza muhakemesine özgü bir kurum olma niteliğine sahiptir. Kanaatimizce, bu yolla elde edilen veriler yalnızca ceza muhakemesinde kullanılabilir. Bu kimlik üzerinden şahıslara vergi cezası kesilmesi bile mümkün olmamalıdır.

IX) KANUN YOLLARI:

Kanun yolu hakim ve mahkeme kararlarına karşı gidilebilen bir hukuksal yol niteliği taşıdığından savcının şüpheli veya sanığın fizik kimlik tespitine ilişkin kararına karşı kanun yoluna başvurulma imkanı bulunmadığı açıktır. Savcının bu kararına karşı başsavcıya başvurarak kararın değiştirilebilmesi konusunda talepte bulunulması düşünülebilir ise de, savcının bu konudaki kararının yargısal bir karar olduğu ve ceza muhakemesi sürecini ilgilendirdiği açıktır. Başsavcılarının savcılarını idari açıdan denetleyebilme yetkilerinin bulunmaktadır. Ancak, savcının yargısal nitelikteki bu işlemine karşı başsavcının bir karar düzeltme ya da değiştirme yetkisi bulunmadığı kanaatindeyiz. Savcının fizik kimlik tespiti konusundaki yargısal yetkisine müdahale için CMK başsavcıya bir görev ve yetki vermemiştir. Böyle bir görev ve yetkinin verilmesinin doğruluğu da ayrıca tartışmalıdır. Değerlendirmemiz göre başsavcının en fazla, savcıdan kararını gözden geçirmesini isteyebilme yetki ve görevinin bulunduğu kabul edilebilir.

Fizik kimliğinin tespiti konusundaki kararını savcının yeniden gözden geçirerek kendisinin değiştirmesinin mümkün olabileceği görüşündeyiz. Çünkü, kendi kararında hata olduğunu ya da fizik kimlik tespitinin koşullarının oluşmadığını fark eden savcının bu kararı geri alabilmesi doğal ve muhakeme sürecine de uygun olacaktır. Bu nedenle savcının fizik kimliği tespiti konusundaki kararına karşı bir kanun yolu mevcut bulunmamakla birlikte savcıdan bu kararı yeniden gözden geçirmesi ve değiştirebilmesinin istenmesinin mümkün olduğu düşüncesindeyiz.

Açık bir düzenleme olmadıkça mahkeme kararlarına karşı itiraz yoluna gidilemeyeceğinden, mahkemenin bu konudaki kararının ancak asıl hükümle birlikte temyiz ve istinaf yollarıyla hukuksal denetime tabi tutulabileceği düşüncesindeyiz. Temyiz yolunda asıl kararlar birlikte mahkemenin vermiş olduğu fizik kimliğinin tespitine ilişkin kararın yalnızca hukuksal denetimi yapılabilirken, ülkemiz açısından Bölge Adliye Mahkemeleri faaliyete girdiğinde (bu mahkemelelerin görev alanına giren konularda), istinaf yoluyla bu kararların hem hukuksal hem maddi denetimi yapılabilecektir⁵⁸. CMK bünyesinde düzenlenmiş bulunmakla birlikte ülkemiz açısından henüz istinaf yolu faaliyete geçirilmemiştir. Bu sebeple mahkemenin fizik kimliğin tespitine dair kararlarının fiilen, asıl hükümle birlikte temyiz yoluyla incelenebileceğini söylemek mümkündür. Burada dikkat çekilmesi gereken bir husus bulunduğu düşüncesindeyiz. CMK savcını yetkili kılmakla birlikte, ilgili yönetmelik hükümleri şüpheli ve sanığın fizik kimliğin tespiti konusunda hakim de karar verebileceğini belirtmektedir. Normlar hiyerarşisinde kanun ve yönetmelik çatışmasında daha üst norm olan kanun hükümlerinin uygulanacağı açıktır ve bu nedenle kendisine bu konuda talep iletilen hakim, kendisinin değil savcının yetkili olduğunu belirterek, normlar hiyerarşisine dayalı bir gerekçeyle istemi reddetmesi olasıdır. Ancak, yönetmelik hükümlerine dayalı olarak hakim karar vermesi halinde, bu karara karşı itiraz yoluna gidilebilmesi mümkün olmalıdır. Çünkü hakim kararlarına karşı itiraz yolu esastır.

⁵⁸ Yeni CMK düzenlemesinde istinaf klasik anlamından farklı olarak, hem olay kanı, hem de hukuksal tanı denetimine izin vermektedir.

X) FİZİK KİMLİĞİNİN TESPİTİNE İLİŞKİN VERİ VE KAYITLARIN YOK EDİLMESİ:

CMK'nun 81. maddesinin 1. fıkrası gereği şüpheli ve sanığın fizik kimlik tespiti sonucu elde edilen veriler, kayda alınarak soruşturma ve kovuşturma işlemlerine ilişkin dosyalara konulacaktır. Yani, fizik kimliği tespiti sonucunda kaydedilen veriler doğrudan soruşturma ve kovuşturma dosyalarının içerisine alınacaktır. Kanunun açık düzenlemesinden çıkan sonucu fizik kimliği tespiti sonrasında elde edilerek kayıt altına alınan verilerin soruşturma ve kovuşturma dosyaları dışında muhafazasının mümkün bulunmadığıdır. Kayıtlar soruşturma ve kovuşturma dosyalarının içerisinde alınacak ve burada saklanacaktır. Bu dosyalar dışında yedekleme ve benzeri yöntemlerle bu kayıtları saklamak mümkün değildir. Aksini kabul kanun koyucunun açık arzusuna aykırılık oluşturur. Ancak, PVSK'nun 5. maddesi, CMK'nun 81. maddesine göre alınan parmak izlerinin ve fotoğraflarının kolluktaki sisteme kaydedileceğini belirttiğinden, parmak izi ve fotoğrafların saklanması bir istisna bulunmaktadır. Bu istisna dışında fizik tespitine esas ayak izi, iris rengi gibi verilerin kolluk sisteminde saklanması doğru değildir. Soruşturma ve kovuşturmanın selameti açısından eğer yedekleme yapılması gerekiyorsa bunların da yine soruşturma ve kovuşturma dosyası kapsamında muhafaza edilmeleri gerekecektir.

CMK'nun 81. maddesinin 2. fıkrası gereği kovuşturmayaya yer olmadığına ilişkin karara karşı itiraz süresinin dolması, bu kararlara karşı yapılan itirazın reddi, davanın beraat ya da ceza verilmesine yer olmadığına ilişkin kararlar ile sonuçlanması halinde, bu kararların kesinleşmesi üzerine sözü geçen kayıtlar bizzat savcının huzurunda yok edilerek bu husus tutanağa bağlanmalıdır. Soruşturma devam ettiği sürece kayıtların muhafaza edilmesi ve yok edilmemesi gerekmektedir. Soruşturma takipsizlik ya da kanunun deyişiyle kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararla sonuçlanabilecektir. İddianame ile dava açılması da yeni bir safhaya geçilmesi ve soruşturmanın sona ermesi anlamına gelecektir. Kovuşturmayaya yer olmadığına ilişkin kararlar itirazı mümkün bulunduğundan itiraz süresinin dolması veya yapılan itirazın reddi üzerine kayıtların yok edilmesi gerekecektir. Kovuşturma safhasının devamında da kayıtların muhafazası gerekmektedir. Kovuşturma evresinin beraat veya ceza verilmesine yer olmadığına

ilişkin kararlarla sonuçlanması halinde, bu kararların kesinleşmesine bağlı olarak bahsi geçen kayıtların yok edilmesi gerekecektir.

Burada dikkat edilmesi gereken nokta, CMK'nun silmeyi değil, yok etmeyi aradığıdır. Bilgisayar ortamında silinen kayıtların, özel bazı programlarla yeniden elde edilebildikleri bilinmektedir⁵⁹. Bu nedenle yok etme sonucunu doğuracak bir işlem yapılmalı, gerekli ise verilerin bulunduğu harddiskler dahi, kanun koyucunun bu konudaki iradesine uygun olarak, yeniden kullanılamayacak biçimde tahrip edilmelidir. Yok etme işlemi savcı huzurunda ve onun denetiminde yapılmalıdır. Yok etme işleminin huzurunda yapıldığı savcının, verilerin yedeklenip yedeklenmediğini makul biçimde araştırması ve yedekleme yapılmadığından emin olması gerektiği düşüncesindeyiz. Eğer yedekleme varsa, yedekleme işleminin yasaya aykırılığının araştırılması ve bu konuda gereğinin ifasıyla birlikte, yedeklenmiş kayıtların da yok edilmesini temin etmenin, savcıya ait bir görev olduğu görüşündeyiz⁶⁰.

CMK son kararları, yani uyumsuzluğu doğrudan veya dolaylı şekilde çözen kararları, beraat, mahkumiyet, ceza verilmesine yer olmadığı, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın düşmesi ve reddi kararları olarak açıklamaktadır. Davanın düşmesi ve reddi, uyumsuzluğu dolaylı şekilde çözmekte, diğerleri ise doğrudan çözüme bağlamaktadır⁶¹. CMK'nun 81. maddesi doğrultusunda mahkumiyet, davanın düşmesi ve reddi kararlarının varlığı halinde, şüpheli ve sanığın fizik kimliğinin tespitine ilişkin kayıtların yok edilmeyeceği sonucu çıkmaktadır. Mahkumiyet kararının varlığı ve bu kararın kesinleşmesi, mahkum olanın suç fiilini işlediğini göstermektedir. Suç fiilini işleyerek kanun koyucunun iradesine aykırı hareket eden ve bu anlamda iradesinin tehlikeliliğini ortaya koyan, buna ilaveten kimlik bilgilerini bildirme yükümlülüğüne uymayan bireyin, ileride suç işleme ihtimaline karşı, bahsedilen kayıtların yok edilmemesi ve saklanması, düşüncemizce

⁵⁹ Bkz. Balı, Yunus, "Gutmann metodu(35 kez silme) nedir?", (<http://www.dijitaldeliller.com>. Erişim Tarihi 13.12.2013).

⁶⁰ Düşüncemizce CMK'nun 81. maddesindeki koşullar oluştuğunda, PVSK'nun 5. maddesine göre kolluktaki sisteme kaydedilen parmak izi ve fotoğraflar da, yok edilmelidir. Aksi halde parmak izi ve fotoğrafları kaydedilenler ile iris rengi, kulak izi vb. kaydedilenler arasında, kayıtların saklanması ve yok edilmesi açısından eşitsizlik oluşacaktır.

⁶¹ Toroslu/Feyzioğlu, s.305.

de doğru ve muhakeme hukukunun amaçlarına uygundur. Ancak, ceza verilmesine yer olmadığına dair verilen kararlarla neticelenen muhakemede, fizik kimliğin tespitine ilişkin kayıtların yok edilmesi-nin, her zaman, yerinde olmayabileceği görüşündeyiz. CMK'nun 223. maddesinin 4. fıkrasının düzenlemesi gereği, işlenen fiilin suç olma özelliğini devam ettirmesine rağmen; etkin pişmanlık, şahsi cezasızlık sebebinin varlığı, karşılıklı hakaret ve işlenen fiilin haksızlık içeriğinin azlığı hallerinde de sanık hakkında ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilecektir⁶². Kanunun düzenlemesi işlenen fiilin suç oluşturma özelliğinin devam ettiği belirtmektedir. Ceza verilmesine yer olmadığına ilişkin karar, fiilin o kişi tarafından işlendiğini gösterecek ve kesin hükümle birlikte birey suçlu sayılacaktır. Bu kişinin fizik kimliğinin tespitine ilişkin kayıtların yok edilmesi konusunda, mahkumiyet hükmünden farklı bir düzenlemeye gerek bulunmadığı görüşündeyiz. Fiili suç sayılan ve kimliğini bildirme konusundaki yükümlülüğüne uymayan kişilerin, sırf ceza verilmesine yer bulunmaması nedeniyle ayrıksı bir konuma tabi tutulmaları çelişki oluşturur. Hakkında şahsi cezasızlık nedeni bulunan hırsızlık sanığının, bulunmayandan, fiilin suç oluşturmaları açısından farkı olmadığına göre, fiziki kimlik tespitine dair kayıtların yok edilmesi açısından da farkı olmamalıdır. Sonuç itibarıyla, hakkında şahsi cezasızlık nedeni olan kişi de, diğeri gibi kimliğini bildirme yükümlülüğüne uymamıştır. Aynı yükümlülüğe uymayan iki kişiden birine, sırf hakkında şahsi cezasızlık nedeni var diye, kayıtların silinmesi konusunda ayrıcalık oluşturacak bir uygulama yapılmasının yerinde olmadığı düşüncesindeyiz.

CMK'nun 81. maddesi beraat ve ceza verilmesine yer olmadığına ilişkin kararlarla sonuçlanan muhakeme sürecindeki fizik kimliğin tespitine dair kayıtların yok edileceğini düzenlemektedir. Demek ki, davanın reddi halinde bu kayıtların yok edilmesi söz konusu olmayacaktır. Davanın reddi sanık hakkında aynı fiil nedeniyle açılmış bir dava veya verilmiş bir hüküm bulunmasına bağlıdır. Sanık hakkında açılmış bir dava veya verilmiş bir hüküm varsa, kimliği zaten önceden tespit edilmiş demektir. Öyle ise, davanın reddi kararının verileceği bir muhakeme sürecinde fizik kimliğin tespitine gerek yoktur, önceki

⁶² Erkan Şenses "Ceza Muhakemesi Hukukunda Ceza Verilmesine Yer Olmadığı Kararı", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Ankara 2013, S:105, s.382.

dava ve hükme esas kimlik bilgilerinden yararlanmak yeterlidir. Buna rağmen fizik kimliği tespit edilmiş ise, kimliği önceden belirlenmiş olan kişiye yönelik kayıtların saklanması anlamlı olmayacağından davanın reddi halinde, fizik kimlik tespitine dair kayıtların yok edilmesine ilişkin düzenleme yapmak doğru olacaktır.

Danıştay 10. Dairesi'nin 2007/4364 Esas ve 2010/10458 Karar numaralı 06.12.2010 tarihli kararında " ...Bu durumda, davacının(sanık kastedilmektedir)⁶³ yakalanıp yargılanması aşamasında alınan parmak izi kaydı ile fotoğraf kayıtlarının, beraat kararı üzerine silinmeyip, "kimlik tespiti" amacıyla kullanılmak üzere saklanması yolunda tesis edilen dava konusu işlemde, konuyu düzenleyen mevzuat hükümlerine ve hukuka aykırılık bulunmadığından, davanın reddine karar verilmesi gerekirken, işlemin iptali yolundaki İdare Mahkemesi kararında hukuki isabet bulunmamaktadır..." şeklindeki gerekçeyle beraat eden sanığa yönelik fizik kimlik tespiti işlemlerinin kimlik tespiti amacıyla saklanmasında sakınca bulunmadığına karar vermiştir⁶⁴. Bu kararın benzersiz olma hakkından, özel hayatın gizliliğinin korunmasına kadar birçok açıdan değerlendirilmesini yapmak mümkündür. Ancak bu değerlendirmelerin konumuzun sınırlarını aşacağı açıktır. Bu sebeple, sözü geçen değerlendirmelere girmiyoruz. Fakat şu değerlendirmeyi de yapmak istiyoruz; yolda yürürken kar yağışı nedeniyle ayağı kayan bir kişinin, düşmemek için yakınında bulunan otomobile tutunmak zorunda kaldığını varsayalım. Kısa bir süre önce bu otomobilden hırsızlık yapılmış olsun. Bu şahsın parmak izinin araç üzerinde kalması doğaldır. Aynı şahsın hırsızlık suçundan yargılanıp beraat etmesi halinde, kararın kesinleşmesine rağmen, parmak izinin herhangi bir isim altında devamlı surette saklanması doğru olur mu? Beraat bir aklanma ise, bu şahsı diğerlerinden ayırmak anayasal eşitlik ilkesine uygun sayılır mı? Bu sorulara olumlu cevap vermek olanaksızdır. Devletin kimlik tespit etme görev ve yetkisinin bulunduğu tartışmadan uzaktır. Ancak bu yetkinin, ayağı kayan bireyin, kendini kurtarma refleksi üzerinden kullanılmaması gerektiği de, çok açıktır. Beraat aklanma ise, ki böyle olduğu tereddütsüzdür, beraat eden şahsın fizik kimlik tespitine yönelik kayıtların saklanması, onun konumunun masum sayılan diğer kişilerden ayrı tutulması neticesini

⁶³ Burada davacı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet suçunun sanığıdır.

⁶⁴ (<http://www.kararara.com>. Erişim Tarihi 15.12.2013).

doğurur. Düşüncemizce bu kabul edilemez. CMK'nun 81. maddesinin düzenlemesi açıktır ve düzenleme emredici nitelik taşımaktadır. Beraat eden sanığın fizik kimlik tespitine ilişkin kayıtların, karar kesinleştiğinde yok edilmesi gerekir. Bunların herhangi bir isim altında muhafazası mümkün olmamalıdır.

XI) ÖNERİ ve DEĞERLENDİRMELER:

CMK'nun şüpheli ve sanığın fizik kimlik tespitinin yapılabileceğine ilişkin düzenlemesinin, eleştirilebilir yönlerine rağmen yararlı olduğu düşüncesindeyiz. Bu düzenleme öncesinde kimlik tespitinin evrak üzerinden yapıldığı ve verimli olmadığı, şüpheli ve sanığın parmak izinin alınamaması, fotoğrafının çektilirip kaydedilememesinin ceza adaleti sistemini aksattığı doktrinde eleştirel biçimde belirtilmekte, konuyla ilgili yasal düzenleme yapılması gerekliliğinden söz edilmekteydi⁶⁵. CMK şüpheli ve sanığın fizik kimliğinin tespitine ilişkin düzenleme yapmakla, doktrinde belirtilen ve uygulamada da ihtiyaç duyulan bir gereksinime, tam anlamıyla olmasa da, cevap vermiştir. Bununla birlikte bazı eksiklikler ve sorunlar bulunduğu değerlendirilmekteyiz.

Düşüncemizce bir eksiklik veya sorun, şüpheli ve sanığın fizik kimlik tespiti konusunda karar mercii açısından kanun ve yönetmelik arasında oluşturulan farklılıktır. CMK'nun 81. maddesine göre, karar mercii hem soruşturma hem kovuşturma evrelerinde savcıdır. Oysa ilgili yönetmeliğe göre, her iki safhada şüpheli ve sanığın fizik kimlik tespiti hakim ve mahkeme kararıyla yapılabilecektir. Fizik kimliğinin tespitine kimin karar vereceği sorunu başlığı altında anlattığımız üzere çok, kendi içerisinde azı içerdiğinden, bu konuda düzenleme olmasa da, mahkemenin kovuşturma evresinde sanığın fizik kimliğinin tespitine yetkili olduğunun kabul edilebileceği düşüncesindeyiz. Bizce asıl sorun kovuşturma evresinde mahkeme ile birlikte, savcının da yetkilendirilerek, sanığın fizik kimliğinin tespiti konusunda iki başlılık oluşturulmuş olmasıdır. Kovuşturma safhasında mahkemenin savcıdan sanığın fizik kimliğinin tespiti istemesi halinde, düşünce-

⁶⁵ Burhan Caner Hacıoğlu, "Türk Ceza Adalet Sisteminin İşleyişindeki Etkinlik Konulu Araştırma Raporu Üzerine Bir Değerlendirme", (<http://hukuk.erkincan.edu.tr>. Erişim Tarihi 15.12.2013).

mizce sorun oluşmayacaktır. Çünkü, savcı kanunun açık düzenlemesi karşısında yetkili olup, bu konuda koşullar oluşmuşsa fiziki kimliğin tespitine karar vermelidir. Mesele, savcının ve mahkemenin aynı anda kendilerini yetkili görüp, farklı kararlara ulaşmaları halinde çıkacaktır. Örneğin, mahkemenin sanığın fizik kimliğinin tespitine yer olmadığına karar verirken, savcının sanığın fizik kimliğinin tespitine karar vermesi halinde sıkıntı çıkacağı açıktır. Kolluk bu kararlardan hangisini uygulayacaktır? Bu konuda düzenleme bulunmamaktadır. Kanaatimizce kanun ve yönetmelik arasındaki bu farklılık, bir yasal düzenlemeyle giderilmelidir. Görüşümüzce soruşturma safhasında savcının, kovuşturma safhasında mahkemenin yetkili olduğu düzenlenmeli ve soruşturma aşamasında, şüpheliye ek güvence getirme açısından hakimden de bu konuda karar istenebileceği hüküm altına alınmalıdır. Çünkü, hakimin bu konudaki kararına itiraz mümkündür, oysa savcı kararına karşı böyle bir yol yoktur.

Düşüncemizce, diğer bir eksiklik ya da sorun, şüpheli ve sanığın fizik kimlik tespitinin bir kararla yapılması gerektiğinin düzenlenmemiş olmasıdır. Fizik kimliğinin tespiti bir kararla yapılmalıdır. Değerlendirmemize göre fizik kimliğin tespiti bir koruma tedbiridir ve ilgililer tedbirin içeriğini ve gerekçesini bilebilmelidir. Ayrıca karar halinde ortaya çıkması, yargısal denetimi kolaylaştıracaktır. Uygulamada savcı tarafından kolluğa gönderilen sözlü ve yazılı talimat ya da mahkemelerin yazılılarıyla fizik kimlik tespiti yapılmasını yerinde bulmuyoruz; fizik kimlik tespiti yolunda muhakeme faaliyeti sonucunun bir karar ile ortaya konulması, daha sağlıklı ve muhakeme hukukunun amaçlarına daha uygun olacaktır. Kararlar mutlaka gerekçe taşımalıdır. Gerekçesi olmayan kararın, karar olma niteliği dahi, tartışmalıdır. Bu nedenle konuyla ilgili karar, şüpheli ve sanığın kimlik tespiti yoluna neden gidildiğini içeren gerekçeyi taşımalıdır⁶⁶. Aynı biçimde kararın içerik ve kapsamı da net biçimde anlaşılır olmalıdır. Karar, fizik kimliğin tespitine şeklinde genel geçer ifadeler taşımamalıdır. Kararın kapsamının net olmaması halinde, örneğin, yalnızca fotoğ-

⁶⁶ Ceza mahkemesi kararlarının gerekçe taşımasının zorunluluğu konusunda bkz. AİHM'nin 15.10.2001 tarihli Papon-Fransa ve 06.09.2005 tarihli Salov-Ukrayna kararları, Serkan Cengiz/Fanrettin Demirağ/Teoman Ergül/Jeremy McBride/ Durmuş Tezcan, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Ceza Yargılaması Kurum ve Kavramları, Ankara 2008, Türkiye Barolar Birliği Yayını s.210-211.

raf çekimi yeterli olabilecekken, ilgilinin dış izlerinin alınması yoluna gidilebilecektir. Bu durumda ölçülülük ve orantılı olma koşulları ihlal edilebilecektir. Bu nedenle uygulamada görülebilen “şüphelinin fizik kimliğinin tespitine” veya “sanığın fizik kimliğinin tespitine” biçimindeki kararlar yerine, fizik kimliğinin tespitiyle birlikte, nasıl ve ne türde bir tespit yapılacağına da, kararda açıkça belirtilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Bu doğrultuda CMK bünyesinde, şüpheli ve sanığın fizik kimlik tespitinin karar şeklinde vücut bulması gerektiğine dair düzenleme yapılmasının yararlı olacağını değerlendiriyoruz.

CMK’nun 35. maddesi koruma tedbirlerinin hazır bulunamayanlara tebliğ edilmesinin zorunlu olmadığı kuralını getirmiştir. Şüpheli ve sanığın fizik kimliğinin tespiti bir koruma tedbiri olduğuna göre, CMK’nun 35. maddesi esas alınırsa, fizik kimliğinin tespitine yokluğunda karar verilen şüpheli ve sanığa, bu kararın tebliğine gerek bulunmadığı sonucu çıkmaktadır. Anayasa hak arama özgürlüğünü düzenlemiş, AİHS adil yargılanmayı bir hak olarak tanımıştır. Hakındaki özgürlüğü kısıtlayan karardan, ilgisinin haberdar olması gerekir. Kararın tebliği üzerine, belki de parmak izini vermek için kendisi kolluk birimlerine başvurabilecek olan bireyin, aynı amaçla yolda yürürken kolluk birimlerince çevrilerek parmak izi alınmasına götürülmesi, demokratik bir uygulama olmasa gerektir. Bireyin kimliğini başlangıçta saklamış olması, bu konudaki karardan sonra da, mutlaka saklayacağı anlamına gelmez. Bireye hakkındaki karara uyma şansı verilmelidir. CGTİK’nun 20. maddesi hapis cezasına mahkum olanlara bile, infaza davet edilme olanağı vermektedir. Aynı olanağın yokluğunda fizik kimliğinin tespitine karar verilen şüpheli ve sanığa verilmemesi için hiçbir sebep yoktur. CMK’nun 35. maddesindeki koruma tedbirlerinin hazır bulunamayanlara tebliğinin gerekmediğine ilişkin düzenlemesini ayrıca tartışılabilir bulmakla birlikte, anayasal hak arama özgürlüğüne dayalı olarak, yokluğunda fizik kimliğinin tespitine karar verilen şüpheli ve sanığa, bu kararın tebliğ edilmesi gerektiği görüşünderiz.

AİHM kararlarına göre, kovuşturma organlarının bilgi toplama-yı haklı kılan nedenlerinin bulunması, bu bilgilerin saklanmasını haklı kılmamaktadır. Mahkemeye göre, şüphelinin ortadan kalkması ile, bilgilerin ortadan kaldırılması, yani yok edilmesi gerekmektedir. AİHM’nin 8022/77 sayılı McVeigh-İngiltere davasında vardığı sonuç

budur⁶⁷. Mahkeme mahkumiyet halinde bu bilgilerin belirli bir süre saklanabileceğini kabul etmektedir⁶⁸. PVSK'nun 5. maddesi gereği, CMK 81. maddesine dayalı olarak yapılan fizik kimliği tespiti sonrasında elde edilen parmak izi ve fotoğrafların kolluktaki sisteme kaydının yapılması gerekmektedir. Aynı kanun gereği bu kayıtların ilgilinin ölümünden itibaren on yıl ve her halde kayıt tarihinden itibaren seksen yıl saklanması söz konusudur. Oysa CMK'nun 81. maddesi hükmü beraat ve ceza verilmesine yer olmadığına ilişkin kararların kesinleşmesiyle birlikte, fizik kimliğin tespitine ilişkin veri ve kayıtların yok edilmesi gerektiğini hükme bağlamaktadır. İki yasa arasındaki bu çelişki giderilmelidir. Bununla birlikte, AİHM'nin kararları gereği, CMK'nun düzenlemesinin esas alınması ve en azından beraat eden sanıklara ilişkin veri ve kayıtların yok edilmesi uygun olacaktır.

Ceza muhakemesi bir işbirliği sürecidir. Katılanın ileri sürdüğü deliller, muhakemenin seyrini değiştirebilir. Gerçek anlamda muhakemeye katılma yetkisi olmayan kişinin, sahte bir kimlikle yargılamaya dahil olduğunu varsayalım. Bu durum varsayımsal olarak bile kabul edilemez görünmektedir. Muhakemeye katılmayı hak etmeyen birinin öne sürdüğü delillerle, masum birinin mahkum olması da, aynı biçimde kabulden uzaktır. Mağdurun ve suçtan zarar görenin de doğru biçimde tespiti gereklidir. Oysa, CMK bünyesinde sadece şüpheli ve sanığın fizik kimliğinin tespitini düzenlemiştir. Maddi gerçeğin bulunabilmesi için, CMK kapsamında mağdur, suçtan zarar gören ve katılanın da fizik kimlik tespitine esas düzenlemelerin yapılması gerektiğini düşünüyoruz.

Şüpheli ve sanığın fizik kimlik tespitine ilişkin düzenlemelerin CMK bünyesinde yapılmasından sonra, PVSK kapsamında yapılan değişikliklerle kolluğa gözaltına alınan şüphelilerin ve gönüllü şüphelilerinin parmak izlerinin alınması ve gözaltına alınan şüphelilerin fotoğraflarının kayıt altına alınması şeklinde fizik kimlik tespiti yetkisi vermesi, düşüncemizce yerinde olmamıştır. PVSK'nun konuyla ilgili

⁶⁷ M. Bedri Eryılmaz, , "Teşhis, Yer Gösterme, Adli Muayene, Beden Muayenesi, Vücuttan Örnek Alınması, Moleküler Genetik İnceleme ve Fizik Kimliğin Tespiti", (<http://lms.atauni.edu.tr>.Erişim Tarihi 02.11.2013).

⁶⁸ M. Bedri Eryılmaz, , " 5681 Sayılı Kanun ile Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu'ndaki (PVSK) Değişiklikler Sonrası Oluşan Yeni Durum: Bir Adım İleri İki Adım Geri", *Ankara Barosu Dergisi* , Ankara 2007, Y:65, S:3, s.72.

düzenlemesi mecburi yetki niteliği taşımaktadır. PVSİ'nun 5. maddesi: Polis; gönüllü,...gözültına alınan, kişilerin parmak izini alır... düzenlemesini getirmiştir. Düzenleme “alabilir” ifadesi yerine “alır” biçiminde olduğundan, değerlendirmemize göre, mecburi yetki niteliği taşımaktadır. Bu durumda kolluk birimleri gönüllü olan ve gözültına alınan tüm şüphelilerin parmak izini almak suretiyle, fizik kimlik tespiti yapacaktır. Mevcut düzenleme gözültına alınan bütün şüphelilerin parmak izlerinin alınması ve kaydedilmesi sonucunu doğurmaktadır⁶⁹. Bu durum, fizik kimlik tespitine ilişkin gereklilik koşuluyla bağdaşmamaktadır. Düşüncemizce PVSİ ile CMK'nun bu konudaki kurallarından farklı bir düzenlemeye gidilmesine gerek bulunmamaktadır. Kolluk birimleri gözültı için zaten savcıdan izin alacaklarına göre, fizik kimlik tespiti konusunda savcıdan talepte bulunarak sorunu çözmeleri mümkün iken, gözültına alınan tüm şüphelilerin fizik kimliğinin, parmak izi alımı yoluyla tespiti, uygulamayı genelleştirecek ve kurumun gereksinime dayalı kullanımını anlamsız kılacaktır. Bu nedenle PVSİ bünyesindeki bu düzenlemenin kaldırılmasının uygun olacağını değerlendiriyoruz.

SONUÇ

İşlenen suçı bir cezanın takip etmesi gerekliliği ve maddi gerçeği bulma amacı, ceza muhakemesini bir devinim sürecinde tutmaktadır. Bu süreç içerisinde ceza muhakemesi ihtiyaç duyduğu kurumları geliştirmektedir. Ceza bir muhakeme süreciyle realize olacaktır. Muhakeme sürecinin amacına ulaşması şüpheli ve sanığın doğru biçimde tespitiyle mümkündür. Şüpheli ve sanığın kimliği bilinmeden süreç yürütülemez. Bazen şüpheli ve sanığın kimliğinin bildirmemesi, hatta gizlemesi mümkündür. Kimliğini doğru bildirmek hukuki ve ahlaki bir yükümlülük olsa da, bireyler bu yükümlülüğü uymayabilir. Hatta, bireyler bu konuda yaptırım da göze alabilir. Ceza muhakemesi süreci bu halde özgürlük ve güvenlik dengesini bozmadan, kimliği belirlemeye yönelik tedbirleri almak zorundadır. Bu tedbirler genelde fotoğraf çekmek, parmak izi almak, bedenin dış özelliklerini belirlemek ve bunları kaydetmek şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu türlü kimlik tespitine fizik kimlik tespiti adı verilmektedir. Yeni CMK bünyesinde, dokt-

⁶⁹ Eryılmaz, 5681..., s.71.

rindeki talep ve eleştirilere paralel olarak, şüpheli ve sanığın fizik kimlik tespiti düzenlenmiştir. CMK bünyesinde konunun düzenlenmesi düşüncemizce son derece faydalı olmuştur. Çünkü, fiziki veriler adeta zamana meydan okuyan, değişmez tespitler sunmaktadır. Bu tespitler muhakemenin doğru yürütülmesini sağlayacaktır. Fizik kimlik tespitinin faydaları ile beraber, özgürlüğü sınırlayıcı yönü de bulunmaktadır. Bu nedenle fizik kimlik tespiti yoluna gereklilik bulunmadıkça gidilmemeli ve tedbir ölçülü kullanılmalıdır. Fizik kimlik tespitinin bir tali muhakeme süreci olduğu göze alınarak, süreç ceza muhakemesi kurallarına uygun yürütülmeli, sonuç bir kararla açıklanmalı ve karar tebliği edilmelidir. CMK ve konuyla ilgili yönetmelikten doğan karar merciinin savcı, hakim ya da mahkemeden hangisi olduğu yolundaki çelişki giderilmeli, soruşturma safhasında savcının yetkili olduğu ancak hakimden de bu konuda karar istenebileceği, kovuşturma safhasında mahkemenin yetkili olduğu düzenlemesi yapılmalıdır. Fiziki kimlik tespitine ilişkin verilerin kaydedilmesinin özel hayatın gizliliği ve benzersiz olmak hakkıyla ilintisi göz önüne alınmalı, suç işlemediği anlaşılan ya da suç işlediği kanıtlanamayan ve bu nedenle masum kabul edilen kişilere ilişkin kayıtların yok edilmesinde hassasiyet gösterilmelidir. PVSK bünyesinde yer alan gözaltına alınan şüphelilerin parmak izinin alınması ve fotoğraflarının çekilerek kaydedilmesi konusunda kolluk birimlerine adeta mecburi yetki veren düzenleme kaldırılarak, konuyla ilgili CMK hükümlerine göre hareket edilmelidir. Yine değerlendirmemize göre mağdur, suçtan zarar gören ve katılanın da fizik kimlik tespitlerine olanak veren düzenlemeler CMK bünyesinde yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Ademoğlu İsmail, "Parmak izi", (<http://www.hukukturk.com>. Erişim Tarihi 28/11/2013).
- Aksoy İpekçioğlu Pervin "Yakalama ve Gözaltına Alma Koruma Tedbirleri", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, İzmir 2007, C.9, Özel Sayı, s.1215-1254.
- Apış Özge, "Ceza Muhakemesi Hukukunda Şüpheli/Sanığın Beden Muayenesi ve Vücudundan Örnek Alınması", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuki Araştırmalar Dergisi*, İstanbul 2012, C:18, S: 1, s.267-296.

- Balı Yunus, "Gutmann metodu(35 kez silme) nedir?", (<http://www.dijitaldeliller.com>. Erişim Tarihi 13.12.2013).
- Cengiz Serkan/Demirağ Fahrettin/Ergül Teoman/Mcbride Jeremy/Tezcan Durmuş, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Ceza Yargılaması Kurum ve Kavramları, Ankara 2008, Türkiye Barolar Birliği Yayını.
- Centel Nur, "Koruma Tedbirlerinde Gelişmeler", *Hukuk Araştırmaları Dergisi*, İstanbul 1994, C: 8, S: 1-3, s.69-99.
- Centel Nur/Zafer Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul 2006, Beta Yayını.
- Demirbaş Timur, "Soruşturma Evresinde Şüphelinin İfadesi Alınması ve Müdafilik", *Legal Hukuk Dergisi*, İstanbul 2005, Y: 3, S: 32, s.2871-2883.
- Doğru Osman "Sanık Öğüten Çarklar": İnsan Hakları Açısından Türkiye'de Ceza Adalet Sistemi, İstanbul 2012, Tesev Yayını.
- Elmacı Şerafettin, "Koruma Tedbirleri Nedeniyle Tazminat İstemenin Koşulları", *Adalet Dergisi*, Ankara 2013, S:46, s.274-291.
- Erem Faruk, "Diyalektik Açidan Ceza Yargılaması", (<http://dergiler.ankara.edu.tr>. Erişim Tarihi 03.11.2013).
- Ergül Ergin, "Kolluğun Kimlik Sorma Yetkisi ve Uygulaması", *Gümrük Dünyası Dergisi*, S:53, (<http://www.gumrukkontrolor.org.tr>. Erişim Tarihi 19.11.2013).
- Eryılmaz M. Bedri, " 5681 Sayılı Kanun ile Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu'ndaki (PVSK) Değişiklikler Sonrası Oluşan Yeni Durum: Bir Adım İleri İki Adım Geri", *Ankara Barosu Dergisi*, Ankara 2007, Y:65, S:3,s.63-79.
- Eryılmaz M. Bedri, "Teşhis, Yer Gösterme, Adli Muayene, Beden Muayenesi, Vücuttan Örnek Alınması, Moleküler Genetik İnceleme ve Fizik Kimliğin Tespiti", (<http://lms.atauni.edu.tr>.Erişim Tarihi 02.11.2013).
- Feyzioğlu Metin,"Yasama Dokunulmazlığı Üzerine Düşünceler", Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı, İstanbul 2004, Galatasaray Üniversitesi Yayını, s.397-425.
- Gültekin Özkan, "Ceza Muhakemesi Hukukunda Şüphe Kavramı", (<http://www.te-razi.com.tr>. Erişim Tarihi 20.11.2013).
- Hacıoğlu Burhan Caner, "Türk Ceza Adalet Sisteminin İşleyişindeki Etkinlik Konulu Araştırma Raporu Üzerine Bir Değerlendirme",(<http://hukuk.erzincan.edu.tr>. Erişim Tarihi 15.12.2013).
- (<http://www.adalet.org>. Erişim Tarihi 26.12.2013).
- (<http://www.basin.adalet.gov.tr>. Erişim Tarihi 04.12.2013).
- (<http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr>. Erişim Tarihi 16.11.2013).
- (<https://groups.google.com>. Erişim Tarihi 05.11.2013).
- (<http://www.haberciniz.biz> Erişim Tarihi 20.11.2013).
- (<http://www.inhak.adalet.gov.tr>. Erişim Tarihi 16.11.2013).

(<http://www.istanbulbarosu.org.tr>. Erişim Tarihi 04.12.2013).

(<http://www.kararara.com>. Erişim Tarihi 03.11.2013).

(<http://www.kararevi.com>. Erişim Tarihi 17.11.2013).

(<http://www.kazanci.com.tr>. Erişim Tarihi 09.11.2013).

İnci Özen Z., “Ceza Muhakemesi Hukukunda Teşhis” , *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Ankara 2009, S:85, s.105-136.

Karakehya Hakan, “Türk Ceza Muhakemesinde Sanığın Dosya İnceleme Hakkı”, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Erzincan 2007, C: XI, S: 3-4, s.131-147.

Kaygusuz Ziyaettin, “Kimlik Sorma ve Kimlik Tespiti”, *Polis Bilimleri Dergisi*, Ankara 2008, C:10, S:1, s.81-116.

Kocaoğlu, Serhat Sinan, “Susma Hakkı”, *Ankara Barosu Dergisi*, Ankara 2011, S:1, s.29-58.

Koyuncu Ali, “Ceza Adaleti Usul Hukuk İlişkisi ve Vicdani Kanaat”, *Ankara Barosu Dergisi*, Ankara 2011, S:4, s.351-369.

Köküarı İsmail, “Hak Arama Özgürlüğü ve 2010 Anayasa Değişiklikleri”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Ankara 2011, C:XV, S: 1, s.163-208.

Kunter Nurullah, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul 1986, Kazancı Yayını.

Kunter Nurullah/Yenisey, Feridun/Nuhoğlu, Ayşe, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku”, İstanbul 2008, Beta Yayını.

Ömeroğlu Ömer, “Yeni Bir İnsan Hakkı: Benzersiz Olma Hakkı”, *Dokuz Eylül Hukuk Fakültesi Dergisi*, İzmir 2008, C.10, S:2, s.99-132.

Özbek Veli Özer, “Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu’nun Kısa Bir değerlendirmesi”, (<http://kisi.deu.edu.tr>. Erişim Tarihi 09.11.2013).

Özbek, Veli Özer, “Yeni Türk Ceza Kanununun Kısa Bir değerlendirmesi”, (<http://kisi.deu.edu.tr>. Erişim Tarihi 22.11.2013).

Öztürk Bahri/Erdem, Mustafa Ruhan/Sırma Özge/Saygılar Yasemin F/Alan Esra, Ana Hatlarıyla Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara 2010, Seçkin Yayını.

Salah Albert Ali/Gökberk Berk/Akarun Lale, “Üç Boyutlu Yüz Tanıma”, GAP V. Mühendislik Kongresi Bildiriler Kitabı, 26-28 Nisan 2006, Şanlıurfa 2006.

Soyaslan Doğan, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara 2007, Yetkin Yayını.

Şen Ersan “Ceza Yargılaması Süreci”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Ankara 2011, S:97, s.269-300.

Şenses Erkan “Ceza Muhakemesi Hukukunda Ceza Verilmesine Yer Olmadığı Kararı”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Ankara 2013, s.379-400.

Toroslu Nevzat/Feyzioğlu Metin, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara 2009, Savaş Yayınevi.

Tosun Öztekin, Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri, C:2, İstanbul 1976, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını.

Turhan Faruk, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara 2006, Asil Yayını.

Türkçe Sözlük, Ankara 2005, Türk Dil Kurumu Yayını.

Ünver Yener/Hakeri Hakan Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara 2010, Adalet Yayını.

Üzülmez İlhan, "Türk Hukukunda Suçsuzluk Karinesi ve Sonuçları", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Ankara 2005, S: 58, s.41-72.

Yenisey Feridun, "Durdurma, Kimlik Sorma, Kimlik Tespiti", (<http://www.caginpolicisi.com.tr>. Erişim Tarihi 16.11.2013).

Yenisey Feridun, Kolluk Hukuku, İstanbul 2009, Beta yayını.

Yurtcan Erdener, Ceza Yargılaması Hukuku, İstanbul 1994, Alfa Yayını.